

LES PERSONES

Tercera part

**LES PERSONES
I LES SEVES OBRES**

La tercera part d'aquest llibre es dedica a descriure les persones que han contribuït a la història de la medicina catalana i de les seves obres. Aquesta part està dividida en dos capítols: el primer tracta de les persones i el segon de les seves obres.

El primer capítol està dedicat a descriure les persones que han contribuït a la història de la medicina catalana. Aquest capítol està dividit en dos subcapítols: el primer tracta de les persones que han contribuït a la història de la medicina catalana i el segon de les persones que han contribuït a la història de la medicina catalana.

Com que per a la redacció d'aquest llibre s'han emprat moltes fonts diverses, la forma d'exposició de les dades és desigual. En alguns casos s'ha emprat la forma de llistat i en altres la forma de text.

Primerament, una explicació sobre la forma d'exposició de les dades. En el primer capítol s'ha emprat la forma de llistat i en el segon la forma de text.

Així doncs, el llibre està dividit en dos parts: la primera part tracta de les persones i la segona part tracta de les seves obres.

Tercera part

LES PERSONNES I LES SEVES OBRES

21

LES PERSONES

En aquest capítol es recullen gairabé un centenar de biografies de personalitats relacionades amb l'Obstetrícia i la Ginecologia del Principat, pertanyents, en la seva majoria, als dos últims segles. La majoria són ginecòlegs, uns pocs pediatres, però també s'han inclòs algunes biografies de metges d'altres especialitats, ja que considerem que el seu periple vital és important per entendre la nostra pròpia història. Fins i tot, i de manera excepcional, s'han inclòs professionals d'altres latituds que han influït decisivament en l'orientació que ha tingut l'especialitat a la nostra terra. El cas del professor ROBERTO CALDEYRO-BARCIA, és un bon exemple.

L'objectiu d'aquest capítol és intentar, dins el possible, conservar la memòria històrica de tot un conjunt de persones, de les quals els seus mèrits i influència en l'Obstetrícia i la Ginecologia catalanes són evidents, però que per raons diverses no han tingut l'oportunitat de protagonitzar un capítol específic a la primera part d'aquesta obra. Amb tota seguretat aquesta nòmina de personatges és incompleta, i és molt probable que hàgim comès un considerable nombre d'errors i d'injustícies al realitzar la seva apressada selecció. En tot cas, esperem que en una segona edició de l'obra se'ns doni l'oportunitat de rectificar algunes possibles omissions. És per això que, al temps que acceptem humilment les possibles crítiques, preguem se'ns faciliti la informació necessària.

Com que per a la confecció d'aquest capítol s'han utilitzat materials molt diversos, la forma d'exposició de les diferents biografies no és homogènia. Aquest és un defecte inevitable quan és molta la gent que hi fica cullarada en un text. Per això totes elles van signades. Les ressenyes amb la signatura de J. Ramis s'han obtingut de l'obra d'ORIOL CASASSAS i JOAQUIM RAMIS «Metges de nens. Cent anys de Pediatria a Catalunya».

Finalment, una condició comuna a tots els biografiats (esperem no haver comès errors en aquest sentit!) és que ja no estan entre nosaltres. Des del primer moment hem renunciat a incloure a persones vives, ja que això, a més de constituir un treball ímprobe, podria ser, donada l'especial susceptibilitat dels professionals de la medicina, prou conflictiu (J. M. CARRERA).

AIGUADER I MIRÓ, JAUME. Nasqué a Reus el 1882, i morí a Mèxic DF el 1943. Fundador i director de la col·lecció de «Monografies Mèdiques» (1926-1937) formada per 104 volums. Editor, també, de les publicacions «La sageta» (1928). La seva inquietud socio-política el portà a una activitat política important en el sí d'una ideologia catala-

na i socialista, pel que sofrí empresonament en dues ocasions. Fou elegit repetidament diputat a Corts i proclamada la República, fou alcalde de Barcelona (1931-1933). Després de la guerra, s'exilià a Mèxic. (J. RAMIS)

ALONSO I BOIXADÓS, JOSEP. Va néixer a Barcelona el tretze de febrer de 1901. Fill d'una mestra nacional, Rosenda Boixadós, oriünda de Sort (Lleida), i un venedor de l'empresa tèxtil Can Baltà, Josep Alonso Cuenca, procedent d'Adra (Almeria), però resident a Barcelona des de molt aviat. No hi havia doncs, cap mena d'antecedent relacionat amb la medicina dins del seu arbre genealògic. Va fer els seus estudis bàsics, el Batxillerat, en el col·legi dels Germans Maristes del carrer de Llúria, després traslladat a l'actual Passeig de Sant Joan. Allí va compartir aula amb personatges importants en el món de les lletres com Octavi Saltor i Tomàs Roig i Llop, però ningú dins de l'òrbita de la Ginecologia. I malgrat tot, estudià medicina a la facultat de Barcelona i acabà la carrera a l'any 1926, compartint llicenciatura amb noms tan coneguts com SANTIAGO ALCOBÉ (després Rector Magnífic), MANEL TAURE GÓMEZ i MÀXIM SORIANO entre altres. Però d'alguna manera degueren influir els seus mestres, BONAFONTE en Ginecologia i, especialment NUBIOLA en Obstetrícia perquè des de 1924, abans de finalitzar la carrera, ingressés en la II Càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia que dirigia aquest últim per no abandonar-la durant més de 40 anys, ja sota la direcció del Prof. MANUEL USANDIZAGA SORALUCE. I 40 anys de servei gratuït, a l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona, és temps més que suficient per una dilatada labor. Des d'un punt de vista assistencial, allí es va fer famós l'equip que tothom coneixia com les tres A's d'en NUBIOLA: DOMÈNEC AGUSTÍ PLANELL, JOSEP MARIA ARNALOT SANSÀ i JOSEP ALONSO BOIXADÓS. Des d'un punt de vista docent, anys i anys de Professor Ajudant d'Obstetrícia amb llistes de deixebles en els que destaquen noms com Sr. ARANDES, Sr. PIULACHS... i molts d'altres que han fet història. A més a més va tenir temps i necessitat de prendre part a nombrosos congressos i de publicar, sol o amb col·laboració, diferents treballs, fonamentalment, de tipus pràctic. I vull recordar, com a curiositat, un sobre la utilització del ganxo de Braun, del que les noves generacions desconeixen, gràcies a Déu, l'existència per resoldre freqüents distòcies d'espatlles en els fetus acranis. I d'accedir a nombroses oposicions: Inspector Municipal de Sanitat el 1931. Diplomata en Sanitat el 1955. Cap de Clínica de Tocologia per la Residència Sanitària de Barcelona el 1956. Entre 1936 i 1940 el feren, tinent metge de Guàrdies d'Assalt. I allí va ser obligatòriament ordenat, pediatre. I després la depuració; la depuració política, la depuració mental, la depuració familiar. I torna a començar, als 40 anys, a partir de gaire bé res. I malgrat tot, es va casar i va tenir dos fills. Milers de parts van succeir entre les seves mans i el seu estetoscop abans de la revolució obstètrica de CALDEYRO BARCIA i de SALING, i fins i tot abans de la revolució terapèutica de FLEMING. Però tots sota l'ombra protectora, i llastimosament oblidada, de FARABEUF o del seu representant a Barcelona, PERE NUBIOLA i els seus fôrceps. Era fonamental i vocacionalment, més obstetre que ginecòleg; com el seu mestre. Assistències que, a títol privat, va realitzar gairebé sempre, a la Clínica de Nostra Senyora del Pilar del carrer Balmes de Barcelona. I allí va ser on va morir, el 27 de març de 1984, als 83 anys, d'un càncer de colon, deixant darrere d'ell una labor, tal vegada poc espectacular, però absolutament necessària perquè el món continuï avançant. L'escola d'Obstetrícia catalana, de la que va formar part, és un edifici important que ha necessitat de bons fonaments per créixer. I és allí, en els fonaments, en el lloc que mai es veu, on va estar amb molts altres, JOSEP ALONSO I BOIXADÓS; gairebé anònim, gairebé, voluntàriament anònim, però suportant, creant i mantenint l'estructura d'ara: la nostra.

(J. C. ALONSO I DUAT)

ALSINA I BOFILL, JOSEP. Nascut a Palafrugell el 21 de juny de 1904, ALSINA I BOFILL féu sempre gala del seu origen palafrugellenc i empurdanenc. La seva dilatada

existència fou testimoni d'un llarg i dolorós fragment de la història del nostre país, ensem que de la ràpida evolució de la medicina. Sabé adaptar-se molt bé als grans canvis de la medicina i estigué reciclant-se contínuament per estar al dia i aportar l'avantguarda de la sanitat als seus malalts. La mort li arribà als 89 anys, el 27 d'agost de 1993. Va aconseguir un dels seus desitjos: tenir una llarga vida i una vellesa ben curta. En una entrevista publicada a Serra d'Or el novembre de 1973 declarà: «No em preocupa que els anys passin, el que em fa por és que la vida s'allargui excessivament. Contemplar la pròpia davallada física, intel·lectual i professional ha de ser una de les coses més amargues d'aquesta vida». No va arribar a la davallada física i encara menys a la intel·lectual o professional. A la seva mort tenia visites concertades per un mes més tard, i en feia tan sols un que havia lliurat el seu darrer article a la Reial Acadèmia de Medicina. Es dedicà a la docència universitària entre els anys 1933 i 1938, a la Universitat Autònoma de Barcelona. Podem dir, però que al llarg de la seva vida mai no deixà d'exercir el seu mestratge mitjançant el diàleg, les conferències i les publicacions. En el camp de l'assistència, aconseguí un gran èxit per la seva comprensió, i per la pau i serenor que transmetia al malalt i a la seva família. La seva breu carrera com a investigador, que dugué a terme els anys que fou professor de la Universitat Autònoma, es veié truncada per la depuració i el càstig que li reportaren les seves idees nacionalistes. Mai més no se li permeté l'accés a l'Hospital Clínic. La visió de la seva obra no seria completa si hom no considerés les seves aportacions filològiques i la seva significativa tasca en la recuperació i la normalització del català científic i mèdic.

En el camp específic de l'aprenentatge, cal destacar la influència que rebé de personalitats mèdiques com ara SANTIAGO PI I SUNYER, VICENS CARULLA, PERE NUBIOLA, JOAQUIM TRIAS, JOSEP M. BARTRINA i JAUME PEYRÍ. Dos noms, però, ocupen la capçalera de tots els seus mestres: FRANCESC FERRER I SOLERVICENS i JOAN CODINA ALTÉS. A tots dos professà una especial admiració, afecte i agraïment. De FERRER I SOLERVICENS, ALSINA possiblement n'heretà la vocació pedagògica, i fou en la seva càtedra on ALSINA inicià el seu mestratge. Reconeixia que devia a FERRER I SOLERVICENS el millor de la seva formació científica i humana i el tenia, veritablement, com el seu mestre. Afirmava que, si hagués tingut temps per evocar plenament la seva figura, l'hauria encapçalat: «FERRER I SOLERVICENS o la vocació pedagògica». En destacà l'autoexigència i la sinceritat, que el feren mereixedor del gran respecte i afecte que tothom li tenia, malgrat el seu caràcter esquerp. També en destacà dues característiques de FERRER I SOLERVICENS que considerà fonamentals i les més eficients del seu mestratge: els seus dubtes i els seus errors. De JOAN CODINA, ALSINA destacà l'agut sentit clínic, la seva habilitat en l'interrogatori i l'exhaustiva exploració clínica del malalt, qualitats que el portaren a sobresortir en cardiologia. L'excessiu sentit autocrític li frustrà les grans possibilitats com a publicista i conferenciant. ALSINA reconeixia en el Dr. CODINA un esperit extraordinàriament dotat d'intel·ligència i de sagacitat. Era un cardiòleg format a Lió al costat de GALLAVARDIN, i ocupà el lloc més destacat entre els cardiòlegs catalans del seu moment. Malgrat la seva especialització, mai no abdicà de la seva condició d'internista ni deixà d'exercir el seu mestratge en el camp de la medicina interna. En el terreny de la cultura catalana, els anys de la postguerra foren de persecució aferrissada pel que fa a l'activitat científica. Molt pocs dels metges que patiren l'exili interior tingueren el coratge de mantenir-se fidels a les seves arrels. JOSEP ALSINA I BOFILL fou una de les persones que exercí una decisiva acció aglutinant per aconseguir el gradual i lent retorn a les activitats científiques catalanes. El 1962 fou el motor de la represa d'activitats de la Societat Catalana de Biologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. En ser elegit Acadèmic de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i de Palma de Mallorca, ALSINA posà com a condició per acceptar el càrrec, que li deixessin fer el seu discurs d'entrada en català, i en aquesta llengua s'adreçà als assistents a l'acte de presa de possessió. Era el 1970 i el tema fou «El procés d'envelliment». S'ha de tenir en

compte que l'última vegada que s'havia parlat en català a la Reial Acadèmia de Medicina fou a les acaballes de la guerra civil. L'ingrés del Dr. JOSEP ALSINA I BOFILL en aquesta institució, al marge de la transcendència científica, tingué un clar significat ciutadà. AGUSTÍ PEDRO I PONS, aleshores president de la corporació digué: «El poble us ha rebut amb una clamorosa ovació». És cert. Poques vegades un acte acadèmic ha estat tan aplaudit pels assistents. L'esdeveniment acadèmic no passà desapercbut per a la premsa, i molts diaris captaren la importància social i humana de l'acte. Quan es pogueren reemprendre les publicacions en català, l'actualització del llenguatge científic esdevingué una necessitat urgent. El 1974, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, sota la presidència de JOSEP LAPORTE I SALAS, publicà el *Vocabulari mèdic*, que fou reeditat i ampliat el 1979. Fou redactat per JOSEP ALSINA I BOFILL, ORIOL CASASSAS, JOSEP LAPORTE I SALAS, i JOAQUIM RAMIS I CORIS, amb la col·laboració de JOAN COLOMINES i LLUÍS DAUFÍ, i amb l'assessorament lingüístic de RAMON ARAMON I SERRA. En el pòrtic, ALSINA expressà el desig que fos l'eina que permetés als metges recobrar llur autenticitat en les activitats acadèmiques. Per a ALSINA, el millor estil del metge-escriptor era la manca d'estil. Deia que un metge serà bon escriptor quan un lector àvid del tema no s'adoni de la pulcritud gramatical del text. Afirmava que les dues bases essencials per escriure bé eren la correcció i la sobrietat: «Per escriure bé, el metge no en té prou de conèixer i usar adequadament el vocabulari tècnic. Es tot l'idioma que ha de conèixer bé». Creia que aquest Vocabulari s'inseria dins l'acció col·lectiva del nostre poble per a la recuperació de la llengua com a eina de cultura: «Revifar l'idioma, injectar-li dignitat mitjançant l'empelt dels vocabularis tècnics és un pas essencial per redreçar aquesta biga mestra de la nostra cultura que és la llengua pròpia». Durant la seva presidència de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1974-1978), ALSINA reprengué la publicació de la revista *Annals de Medicina* en català, tal i com ho havia estat de 1907 fins a la guerra. Després de la seva mort, foren moltes les persones que glossaren la figura de JOSEP ALSINA I BOFILL. JAUME PADRÓS afirmà que havia estat «un enamorat de la personalitat col·lectiva de Catalunya, com ell mateix s'havia definit [...] honest, plenament dedicat a la seva professió, que va saber compaginar l'activitat assistencial amb la científica i acadèmica». Jordi Pujol en destacà la seva «fidelitat a Catalunya», a la medicina, als malats, als deixebles, a la família i als amics»; i afegí que «si bé és veritat que la ciència no té pàtria, el científic sí que en té. I la seva pàtria fou Catalunya i la seva llengua, la catalana. Sabia que si es vol ser universal, cal estar ben arrelat en un lloc concret: Palafrugell, Barcelona, Catalunya. La Creu de Sant Jordi, que va atorgar-li ben merescudament la Generalitat, volia agrair públicament tota una vida dedicada als altres». RICARD GUERRERO, aleshores president de la Societat Catalana de Biologia, digué que ALSINA I BOFILL «ha deixat la seva inoblidable empremta tant a la Societat Catalana de Biologia com a les altres entitats científiques catalanes a les quals va estar vinculat». JOSEP ALSINA I BOFILL morí sobtadament, però ell ja tenia escrit el seu epitafi, que els seus familiars trobaren entre els seus papers i feren inserir en l'esquela mortuòria: «Preguem a Déu per l'ànima de JOSEP ALSINA I BOFILL, que va viure amb l'afany de ser un bon cristià i un bon català». El seu amic i company MOISÈS BROGGI afegia: «Estem segurs que el nostre estimat JOSEP ALSINA, amb la seva actuació exemplar, va complir plenament amb les idees consignades en el seu epitafi». Tots aquests comentaris ens apropen a la personalitat científica del Dr. ALSINA, a la d'un pensador i mestre que ens va llegar el seu ideari mèdic, el seu testament científic, síntesi dels seus seixanta-sis anys de vida professional dedicada a la cura de les persones malaltes.

(Resum del text escrit per R. CASARES i M. DE FUENTES. Llibre de Ponències. Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, 1996)

AMIGÓ DE BONET, NARCÍS. Nasqué a Madrid el 1909. Fill de l'enginyer de camins, NARCÍS AMIGÓ, i de Mercè de Bonet. Net del professor JOAQUIM BONET I AMIGÓ. Cursà els estudis secundaris a Barcelona i Saragossa, llicenciant-se amb la promoció de 1934, amb la qualificació d'excel·lent, a la Facultat de Medicina de Barcelona. Doctorat a Madrid amb la tesi *Etiopatogenia e investigaciones propias sobre el prolapso uterino*, que meresqué també l'excel·lent. Amplià estudis a Alemanya, França i Filipines. Durant la carrera fou alumne intern de Cirurgia; de 1941 a 1947, professor auxiliar de la càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia del professor V. CONILL; de 1941 a 1948, Metge tocòleg de la Clínica de l'Obra Maternal Infantil. Finalment, fou també Metge Inspector de la Junta d'Obres del Port de Barcelona. Publicà una monografia sobre prolapse uterí (J. M. Massó, edit., Barcelona, 1945) i nombrosos treballs sobre la versió interna. Pronuncià una conferència a la Universitat de Santo Tomás, a Manila, el gener de 1950, sobre el tractament quirúrgic del càncer de coll uterí inoperable, amb posterior operació. Li fou concedida la «Cruz Azul» de la Seguretat Social (1970). Col·laborà a *TokoGinecologia, Medicamenta, Farmacoterapia actual* i *Acta Médica Hispánica*. Es fa referència als treballs d'Amigó de Bonet, al *The Journal of Obstetric and Gynaecologie*. Pertanyé a l'Acadèmia Mèdica de Ciències Mèdiques de Barcelona. Morí l'any 1973 (Redacció)

ARDÈVOL I MIRALLES, EMILI. Nasqué a Cambrils (Tarragona), el 1885 i morí a Barcelona el 1946. El seu pare fou metge, i el germà petit esdevingué compositor musical. De jove, ARDÈVOL volgué ser militar, però el pare determinà que Emili havia de ser metge, com ell. Apassionat de la lectura, estudià amb profunditat la Història Universal. Passà els millors moments embrancat en maravelloses lectures, esdevenint un enciclopèdic, erudit i autodidacte. La seva afecció als escacs i als jocs de tresillo, que dominava amb facilitat, li recordaven la seva antiga passió. I esdevingué metge. Durant els difícils dies de la Setmana Tràgica, ARDÈVOL posà de manifest el seu gran sentit clínic i les seves dots d'organitzador. Sent encara metge de guàrdia, i quan els serveis de l'Hospital Clínic foren abandonats pels seus dirigents, assumí temporalment la direcció, organitzant a la perfecció els diferents serveis clínics. Fou un dels millors deixebles del professor MIQUEL FARGAS. Parlava i escrivia perfectament els idiomes occidentals, traduint fins i tot el rus. Quan no pogué obtenir la càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia a Salamanca —se l'endugué POBLACIÓN—, abandonà per sempre el projecte d'arribar a ser un dia docent. Ingressà com a metge auxiliar del cos facultatiu municipal l'any 1908. Ascendí a metge de número del mateix centre, l'any 1911. Se li encarregà el Servei Maternal el 1917, i fou nomenat director de la Casa de Maternologia el 1923, als 38 anys. Amb ARDÈVOL, la Casa es constituí en un centre on la cirurgia ginecològica aconseguí adquirir un rang de la mateixa importància que l'Obstetrícia i la Pediatria. Com els millors deixebles del gran mestre FARGAS, ARDÈVOL fou també puntual als matins, destre en les intervencions ginecològiques i mestre dels qui l'ajudaven. Explicava amb precisió i davant la malalta, els seu diagnòstic i la conveniència del seu tractament, afegint el posterior seguiment de les afeccions. Acabat el dia, es tancava al despatx i es dedicava a traduir una gran multitud d'obres de la nostra especialitat. Sota la direcció del Dr. ARDÈVOL, la Casa de Maternologia desenvolupà una intensíssima activitat, sent la característica de l'època ardevoliana el gran apogeu que adquiriren els treballs ginecològics. La cirurgia ginecològica progressà tant que gairebé s'equiparà en importància i categoria a la desenvolupada per les altres d'Obstetrícia i Puericultura. ARDÈVOL fou un gran cirurgià i un reconegut clínic. La seva actuació al front de la Institució Municipal marcà un període de tan gran prestigi que podem dir que fou l'origen de tota l'activitat científica que des de llavors es féu. Si bé no escrigué treballs originals ni es distingí com a ponent o relator a congressos i reunions, sí contribuí, en canvi, a la traducció i divulgació dels grans estudis internacionals de ginecologia. Destaquem les següents obres: Döderlein (Tractat d'Obstetrícia); Jascke-Pankow (Tractat d'Obstetrícia); Cotte (Trastorns de l'aparell genital de la dona); Piskasek (Obstetrícia per a llevadores);

Schinz (Röntgendiagnòstic); Testut--Latarget (Compendi d'Anatomia descriptiva); Smout (Anatomia de la pelvis femenina); Pelouze (Gonorrea a l'home i la dona); Halban Seitz (Biologia i Patologia de la dona). (M. GARRIGA ROCA)

BALAGUERÓ I PEDROL, JAUME. Nascut a Barcelona l'any 1907, al barri de Gràcia, va cursar els estudis de Medicina a la ciutat comtal, obtenint el títol de llicenciat el 1928. Va prosseguir la seva formació i preparació en Obstetrícia i Ginecologia a la Maternitat Provincial de Barcelona, sota el mestratge dels profs. BOI GUILERA i VÍCTOR CONILL I MONTOBIO. Posteriorment es desplaçà a Santander on va fer una estada amb el llavors cap de servei de Ginecologia de la Casa de Salut Valdecilla, professor MANUEL USANDIZAGA SORALUCE. L'any 1933 es doctorà amb la tesi «El parto en presentación de nalgas. Estudio realizado sobre una serie continua de 250 casos». A partir de 1934 i al llarg de tota la seva vida exercí com a especialista a Lleida, on gaudí d'un sòlid prestigi professional. Durant la guerra civil fou incorporat a un equip de cirurgia de campanya. Aquesta circumstància li donà l'oportunitat d'adquirir experiència en tot tipus de malalt quirúrgic, la qual cosa li serví més endavant per consolidar-se com a hàbil cirurgià, fins i tot en camps no estrictament ginecològics. Treballador infatigable, el Dr. BALAGUERÓ es distingí també en l'estudi històric de la medicina per mitjà de la medalla, camp en què va arribar a ésser un destacat colleccionista i expert coneixedor del tema. Morí a Lleida l'any 1977. (LL. BALAGUERÓ)

BELLIDO I GOLFERICHS, JESÚS M. Nascut a Barcelona el 1880 i mort a Toulouse (França), el 1952. Més que un metge, BELLIDO fou un veritable biòleg. No exercí la professió i només dedicà el seu temps i gran part dels seus diners a la investigació i estudi dins el camp de la Fisiologia i l'experimentació en general. Inicià la seva carrera docent a la Facultat de Saragossa, on exercí la càtedra de Fisiologia, i ingressà com a metge numerari a la Real Acadèmia de Medicina de la mateixa localitat. Traslladat més tard a Granada per exercir el mateix càrrec, passà finalment a Barcelona com a simple professor auxiliar, i per poder continuar els seus estudis d'investigació al costat de l'eminent savi, PI I SUNYER, llavors catedràtic i director de l'Institut de Fisiologia de la Facultat de Barcelona. Un cop nomenat sotsdirector d'aquest mateix Institut, continuà els seus estudis experimentals de gran ressonància científica, publicats a les *Publicaciones del Instituto de Fisiologia*. És per aquest motiu que fou nomenat membre numerari de la Reial Acadèmia de Barcelona, i més tard president de la Societat de Biologia de Barcelona. Fou nomenat també president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques durant el bienni 1924-1926, i més tard catedràtic de Terapèutica a la Facultat de Barcelona. Entre les principals publicacions de l'Institut de Fisiologia mereixen citar-se les concernents al *Desarrollo de la Hipófisis* i *Las glándulas morfomógenas y la vejez*. Ocupà diversos càrrecs al llarg de la seva vida. Fou membre numerari de la Reial Acadèmia de Medicina (1925), catedràtic de Fisiologia de la Facultat de Medicina de Saragossa, catedràtic de la Facultat de Medicina de Granada, membre numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Saragossa, president de la Societat de Biologia de Barcelona, catedràtic de Terapèutica i auxiliar de la Facultat de Medicina de Barcelona, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona i sotsdirector de l'Institut de Fisiologia de la Facultat de Medicina de Barcelona. Intervingué en les tasques del Congressos de metges de Llengua Catalana i en l'estructuració de la Universitat Autònoma de Barcelona. Membre d'Acció Catalana Republicana i catòlic practlicant, fou nomenat comissari de cultes pel govern de la República (desembre del 1938). L'any 1939 passà a l'exili i treballà a la Universitat de Tolosa amb el professor SOULÀ. (Redacció)

BOGUÑA I PORTA, ISIDRE. Nasqué a Barcelona el 1899. Llicenciat a la Facultat de Medicina de Barcelona, el 1923. Autor de diversos treballs sobre prolapse uterí, tècnica

de la cesària, etc. Fou director de la Residència Maternal de l'Obra Maternal i Infantil, president de la Secció de Ginecologia de l'Acadèmia de Sant Cosme i Sant Damià, i membre fundador de l'Associació Ginecològica de Barcelona. (Redacció)

BONAFONTE NOGUÉS, MATEO. Va néixer el 21 de setembre de 1862 a Cadrete (Saragossa). Era d'origen molt humil, fill d'un guàrdia civil, que es va pagar els seus estudis -batxillerat, carrera, doctorat i llibres- guanyant-se els diners acompanyant nens a les seves respectives escoles de Saragossa. El 1883 es va llicenciar a la Universitat de Saragossa amb la qualificació d'excel·lent. Després va exercir a Casp com a metge titular durant set anys i es va distingir per la seva intervenció en una epidèmia de còlera. Després va passar a Batea, província de Tarragona, on va realitzar una gran activitat. Tenia, a més, consulta en les poblacions veïnes de Gandesa, Villalba i Maella. Practicava amputacions, laparotomies, operava cataractes, etc. Era autodidacte, va estudiar francès i alemany, la qual cosa li va permetre de traduir més tard els tractats de Ginecologia d'A. BOUSIER i de DÖDERLEIN. De la seva estada a Batea es coneixen nombroses anècdotes, totes elles derivades del seu caràcter. Va participar en nombroses lluites i discussions, algunes de les quals van acabar a trets. Encara avui es conserven els impactes de bala a la plaça, d'una baralla que va acabar a trets de pistola. Aquests esdeveniments el van obligar a deixar Batea. Va tornar a Saragossa, on va guanyar les oposicions a Director de Manicomi. No va arribar a exercir mai aquest càrrec, ja que aquell mateix any de 1897 va guanyar les oposicions de Professor auxiliar de l'Hospital Clínic de Saragossa. El 1898 va fer la seva tesi doctoral. En aquest mateix període va oposar, sense èxit, a les Càtedres de Patologia Quirúrgica i d'Oftalmologia de Saragossa. El 1905 va guanyar per oposicions la de Ginecologia que posteriorment va permutar per la de Sevilla. Va estar en aquesta ciutat fins el 1913. Amb la mort del Baró de Bonet va tornar a canviar la seva Càtedra amb la de Barcelona. Propi del seu caràcter va ser l'acomiadament que va fer del Claustre de Sevilla: «Adiós Señores, que me voy a Europa». En morir el Dr. FARGAS el 1916, va passar a ocupar la seva Càtedra. A Barcelona va ser on va dur a terme la gran part de la seva activitat. El 1925 el directori militar el va nomenar Degà de la Facultat de Medicina, substituïnt SERÈS i IBARS. Va ocupar aquest càrrec durant dos anys, essent el seu successor EUSEBI OLIVER. Va ser membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona fins el 1932 any en què va dimitir. Després de jubilar-se el 1934 es va traslladar a Cuenca on hi va morir el 1940. Com a professor era mediocre, però, va ser un gran clínic i un notable mestre amb dots personals didàctiques. Segons el seu deixeble GARRIGA I ROCA: «Siempre empleaba las mismas palabras y siempre explicaba todo su programa». A les seves classes exposava el tema sense presentar malaltes, després passava visita a la sala envoltat dels seus alumnes. Organitzava classes pràctiques reduïdes amb el material de pacients provinents dels dispensaris. La seva integració a Barcelona va ser perfecte ja que fins i tot va participar en els Congressos de Metges de Llengua Catalana, no obstant això el seu caràcter difícil va impedir-li de tenir amistats i això va comportar que no creés una veritable escola. El que ens ha deixat BONAFONTE, més que el seu treball científic i acadèmic, és la seva voluntat, constància, esforç personal i perseverança. Aquestes virtuts li van permetre de passar de no ser res, a ser Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona. Per a les noves generacions BONAFONTE pot ser el model d'estímul i de lluita per la vida, l'home que es va fer a ell mateix. (J. M. BOGUÑA)

BROSSA I BOSQUE, AUGUST. Nasqué a Barcelona el 1887, i morí el 1973. Pediatre. Treballà de manera preferent a la Casa de Maternitat de Barcelona i fou cap de la secció de Pediatria de l'Institut Provincial. Juntament amb SALVADOR GODAY i JOAN CASASAYAS, fou l'iniciador de la Societat Catalana de Pediatria. Va ser president d'aquesta entitat del 1951 al 1954. També President del Col·legi de Metges de Barcelona (1933) i del de Catalunya (1933-1939). (J. RAMIS)

CALDEYRO BARCIA, ROBERTO. Nasqué a Montevideo (Uruguai), el 1921, i morí el 1997. Fill del metge JOAQUÍN CALDEYRO, i d'Elvira Barcia. Es graduà de Metge Cirurgià al setembre de 1947 a la Facultat de Medicina de la Universitat de Montevideo, amb Medalla de Plata. Especialista en Obstetrícia i Ginecologia, i Fisiologia. Exercí, guanyant-los per oposició, els següents càrrecs al Departament de Fisiologia de la Facultat de Medicina de Montevideo: ajudant de classe (1942-1945), cap de treballs (1946-1947), assistent (1947-1950), professor agregat (des de 1950), «full-time» (des de 1948). Des del 1949, encarregat de la Secció de Fisiologia Obstètrica (Departament de Fisiologia i clínica Obstètrica i Ginecològica). De 1945 a 1948 publicà treballs sobre Fisiologia i Farmacologia del sistema nerviós autònom, sent orientat en aquesta tasca pels professors BACQ i HEYMANS (quinze treballs). El 1949, i amb el professor BONNATI, publicà cinc treballs sobre circulació portal esplènica i hepàtica. A partir de 1949 es dedicà a l'estudi de la contractilitat de l'úter humà, en col·laboració amb el Dr. HERMÓGENES ÁLVAREZ, professor i director de la Clínica Ginecològica i Obstètrica. Investigaren la fisiologia, fisiopatologia i farmacologia de l'activitat uterina emprant tècniques originals (registre de la pressió del líquid amniòtic, de la sang intraplacentària i de la pressió intramiometrial, publicant sobre aquestes qüestions un total de trenta treballs. Fou convidat per dictar cursos i conferències a les següents Universitats i societats científiques: «Johns Hopkins Medical School, Cornell University, University of Minnesota, University of Michigan, Wayne University, University of Colorado, University of Southern California, New York Hospital, Mount Sinai Hospital (Nova York), Carnegie Institution (Washington) i Cumberland Hospital (de la New York States University), als Estats Units; per les Unviersitats de Londres, Edimburg, Liverpool, Oxford, pel Guy's Hospital Medical School, per la Royal Society of Medicine, per la Physiological Society i per l'Institute of Obstetrics, de Gran Bretanya; per la Universitat d'Amsterdam; pel Círculo Médico de Córdoba (Argentina), per la Sociedad de Obstetrícia y Ginecología de Rosario (Argentina); per les Facultats de Medicina de Sao Paulo i Río de Janeiro, i per la Sociedad Chilena de Obstetrícia y Ginecología». Fou convidat per les Universitats de Kansas, Tennessee, Maryland, Georgetown, George Washington, Western Reserve i John's Hopkins i, per causes alienes a la seva voluntat, no li fou possible acceptar les invitacions que li oferiren les Universitats de Lieja i Lyon. Fou convidat especialment als següents Congressos: XIX Internacional de Fisiologia; XIII Britànic d'Obstetrícia i Ginecologia; II Internacional de Fertilitat i Esterilitat; «American Gynecological Society» (1953). Fou convidat, junt amb cinc professors nord-americans, per donar el curs organitzat per la «Obstetrical and Gynecological Post Graduate Assembly of Southern California» (febrer de 1956), al qual assistiren 300 especialistes nord-americans seleccionats entre un nombre d'aspirants molt superior. Presentà relats oficials al «II Congreso Latinoamericano de Obstetrícia y Ginecología, al I Congreso Uruguayo de Ginecología, i al VI Congreso Chileno de Obstetrícia y Ginecología». Membre corresponent de la «Sociedad Argentina de Biología, de la Academia de Medicina de Sao Paulo, de la Sociedad Cubana de Obstetrícia y Ginecología; membre titular de la Asociación Uruguaya para el avance de la Ciencia, i de la Sociedad de Biología de Montevideo». El 1964 participà, a Sant Feliu de Guíxols, al VIII Congrés Lus-Espanyol d'Obstetrícia i Ginecologia, on per primera vegada la majoria dels obstetres espanyols van tenir l'oportunitat de veure el que era un «dip». L'any 1966, en el Casal del Metge de la Via Layetana, va dictar, junt amb els seus col·laboradors POSEIRO i MENDEZ-BAUER, un curs molt important sobre «Fisiopatología del parto, del feto y del recién nacido». A partir de llavors les seves vinculacions amb l'Obstetrícia catalana van ser molt fortes. CALDEYRO i els seus col·laboradors obriren, en definitiva, les portes del segle XX a una especialitat que s'havia replegat sobre si mateixa durant segles, i les seves aportacions foren de tal naturalesa que Montevideo es convertí en el far mundial de l'Obstetrícia, i això malgrat que en aquells moments la supremacia anglosaxona en els terrenys de la tècnica i la ciència era

absoluta. Conseqüència lògica d'aquest prestigi internacional fou el seu nomenament com a President de la Federació Internacional de Ginecologia i Obstetrícia (FIGO), entre 1976 i 1979, cosa que, s'ha de dir, ens enorgullí a tots. (J. M. CARRERA)

CAMPA I PORTA, FRANCESC DE P. Nasqué a Vic (Osona) el 1838, i morí a Barcelona el 1892. Després de cursar els estudis de batxillerat a la seva ciutat natal, es traslladà a Barcelona on, després d'una brillant carrera, obtingué el Premi Extraordinari de Llicenciatura. Poc després aconseguí el doctorat amb un exit semblant. El 1865 ocupà el càrrec de Professor Clínic a la Facultat de Medicina de Barcelona, fins que el 1872 obtingué el nomenament de catedràtic d'«Obstetrícia, Patologia Especial i dels nens» a la Facultat de Medicina de València, arribant a ser degà de la Institució. El 1889 retornà a Barcelona per fer-se càrrec de la càtedra d'Obstetrícia i Ginecopatia de la seva Facultat. S'inicià llavors per ell un període de gran activitat científica i social. Membre de les més prestigioses Acadèmies, Ateneus i Societats, tant mèdiques com artístiques i intel·lectuals, fou distingit amb diversos nomenaments honorífics, com per exemple amb l'orde d'Isabel la Catòlica. A més de la seva tasca com a mestre, cal destacar la seva tasca científica, publicant dues obres importants: «Lliçons de Ginecopatia», i «Tractat complet d'Obstetrícia». Fundà, a més, la revista «Crònica Mèdica», destacant per la seva personalitat com a metge humanista, amb una gran cultura i una gran personalitat humana. (M. CARRERAS R.)

CAÑADELL I VIDAL, JOSEP M^a. Reus (Baix Camp), 1915 / Barcelona 1997. Llicenciat a la Universitat de Barcelona, el 1941, amb Premi Extraordinari. Doctorat a Madrid, el 1942. Deixeble dels professors SOLERVICENS i SORIANO, de Barcelona, i del professor MARAÑÓN, de Madrid. Amplià estudis a Boston, Rochester, Londres, Oxford i París. Exercí diferents càrrecs: professor encarregat d'Endocrinologia als Cursos per a Postgraduats de la Facultat de Medicina de Barcelona, col·laborador del Consell Superior d'Investigacions Científiques, Acadèmic corresponent de la «Española de Medicina y de la Real de Medicina de Palma de Mallorca», membre d'honor de l'Acadèmia de Medicina de Turí, secretari de la «Sección Española de la Unión Médica Mediterránea», professor de l'Institut General Lullí, soci de les Societats d'Endocrinologia de França, Itàlia, Portugal i Brasil, oficial de la «Santé Publique» francesa, i condecorat amb la «Stella de la Solidarietà» italiana. Organitzà cursets i pronuncià nombroses conferències. La seva participació en diversos Congressos Nacionals i estrangers ha estat molt activa. Autor d'un gran nombre de treballs sobre qüestions de la seva especialitat, a més de les obres: *Enfermedades del tiroides* (1950), *Trastornos del crecimiento* (1950), *Vida del diabético* (1952) i *El libro del diabético* (1980 i 1990). Encara que la seva especialitat era l'«Endocrinologia», i especialment la «Diabetologia», col·laborà íntimament amb els obstetres barcelonins. Entre 1964 i 1966, i juntament amb J. M. DEXEUS i J. M. CARRERA, profunditzà en l'estudi del metabolisme esteroïdal de les gestants. Al nostre país, la primera corba d'eliminació urinària d'estriol al llarg de la gestació, fou obtinguda per ell. Ell mateix realitzava les determinacions bioquímiques al laboratori annex a la seva consulta de la Diagonal. Amb les seves publicacions col·laborà a la majoria de revistes científiques espanyoles d'Endocrinologia i Obstetrícia.

(Redacció)

CARDENAL I FERNÁNDEZ, SALVADOR. Nasqué a València, el 1852 i morí a Barcelona, el 1927. Llicenciat en medicina a Barcelona (1875). Deixeble de LETAMENDI, BILHROTH i KOCHER. L'any 1879 fou nomenat vicedirector i l'any 1883 director de l'Hospital del Sagrat Cor que continuà fins a la seva mort, on formà una important escola de cirurgia. Fou un pioner en la divulgació dels mètodes antisèptics i un dels fundadors d'«El Laboratorio» i president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (1893-1895) i de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1901-1910).

Catedràtic honorari de la Facultat de Medicina de Barcelona. Entre els nombrosos treballs mèdics que publicà es destaca el «Manual práctico de cirugía antiséptica» (1880) que tingué una gran difusió i que li valgué el títol de membre del «Royal College of Surgeons of England». El seu fill LLEÓ CARDENAL I PUJALS (Barcelona 1878-Madrid 1960) fou Catedràtic de Cirurgia a la Universitat de Madrid (1912), de la qual fou rector; publicà diverses obres, entre les quals un «Diccionario Terminológico de Ciencias Médicas» (1916). (Redacció)

CARRERAS I ROCA, MANUEL. Nasqué el 4 d'agost de 1915, a Manresa (Bages). Per voluntat del seu pare féu el Peritatge Mercantil i Tèxtil a Barcelona. Fou un esportista nat. Practicà l'excursionisme, el ciclisme, el futbol (jugà a la segona divisió amb el Llevant, i a la primera amb el València), la pesca i la navegació. En contra de l'opinió del seu pare, estudià Medicina a la Facultat de València, però la Guerra Civil interrompé els seus estudis i serví a l'exèrcit republicà, arribant a tinent de sanitat. Quan la guerra acabà, finalitzà la carrera. Des del 1939 al 1944, treballà amb el professor V. CONILL I MONTOBBIO, sent cap d'Equip Quirúrgic d'Obstetrícia, el 1956, per oposició a Madrid. Aquest mateix any, s'incorporà com a Cap Clínic de Tocologia, a la «Residència Glmo. Franco de Barcelona». La seva afeció a la història i a la paraula escrita, el dugué a fundar l'editorial Rocas, i a ser fundador-director de «Medicina e Historia», «Archivos Médico Biográficos», «Suplemento», «Barcelona Quirúrgica», i «GINE DIPS». El 1973 fou nomenat Catedràtic d'Història de la Medicina de la Facultat de Medicina de Barcelona. Al llarg de la seva vida acadèmica publicà sis obres relacionades amb la història i les tècniques operatòries, i més de cent articles a revistes. Pronuncià més de 180 conferències, gairebé totes sobre temes d'història de la medicina, i dirigí catorze tesis doctorals, entre elles les presentades per JOAN COMAS FUNALLET, ALFONS GREGORICH I SERVAT, JOANA SUREDA TRUJILLO, AMÈLIA MARTÍNEZ MARTÍ, FRANCISCO JIMENO VIDAL, JOSEP SENTIN I REL, RAFAEL DOMEQUE SANROMÀ, EDUARD GRATACÓS I FREIXAS, SAURO YAGUE PÉREZ, AURELIO VÁZQUEZ DE LA TORRE, POL PIJOAN, etc. Totes elles sobre història de la medicina. Féu multitud de viatges científics a Llatinoamèrica, rebent molts honors i fent-se amic de la major part dels líders de l'Obstetrícia i Ginecologia d'Argentina, Uruguai, Xile, Brasil, etc. El 1983 fou premiat amb el «Du grand Humanité de France». Fou també secretari general de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia (1957), president de l'Associació d'Arts i Lletres de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (1968), i president de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia (1984). Organitzà i fou president o vice-president de nombrosos congressos (I Reunión Española de la World Association for Gynecological Cancer Prevention —1966—, I Congreso Nacional de la Asociación Mundial para la prevención del cáncer ginecológico —1969—, II Congreso Internacional de Historia de la Medicina Catalana —1975—, XVI Congreso de la Sociedad Española de Fertilidad —1977—, etc.). Morí a Barcelona, el 1997. (M. CARRERAS PADRÓ)

CARRERAS I VERDAGUER, FRANCESC. Nasqué a Barcelona el 1890 i morí a la mateixa ciutat el 1980. Llicenciat amb Premi Extraordinari a la Facultat de Medicina de Barcelona. Doctorat a Madrid. Pensionat per la junta d'Ampliació d'Estudis, estudià a Ginebra i Munich i a la Maternitat de Montpel·lier. Formà part del consell de redacció de *Revista Mèdica* (Barcelona), i entre els seus treballs i publicacions destaca l'obra *Tècnica histològica*. Membre corresponent de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona i de la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia de París. La seva vida professional i científica està lligada molt íntimament a la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia, entitat que ajudà a fundar, al costat dels prohoms de l'època (NUBIOLA, GUILERA, CONILL, BOGUÑA PORTA, COMAS I CAMPS, MUÑOZ ARBAT, etc.), entre els anys 1927 i 1928. Sens dubte ell és el Dr. CARRERAS que apareix a l'acta de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya del 24 d'octubre de 1928, en la qual es diu

textualment: «S'aprova la demanda del Dr. CARRERAS demanant permís per a que la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia pugui reunir-se a l'Acadèmia». Al llarg de la seva vida, i en un o altre moment, ocupà pràcticament tots els càrrecs directius de la Societat. Participà també assíduament a tots els Congressos, reunions i debats que sobre Obstetrícia i Ginecologia tingueren lloc al nostre país. El 18 de febrer de 1965, se li va fer un homenatge per la seva trajectòria dins de la Societat. (J. M. CARRERA)

CARULLA I RIERA, ANTONI. Nasqué a Barcelona, el 1896. Fill del comerciant Francesc Carulla i d'Angelina Riera. Cursà els estudis secundaris i la carrera de medicina a Barcelona, llicenciant-se amb la promoció de 1920. Doctorat a Madrid el 1925 amb la tesi *Los tratamientos del aborto*. Amplià estudis a França (Lyon i París). S'especialitzà en Medicina interna i Toco-Ginecologia. Fou cap dels Serveis de Tocologia Municipals de Barcelona, dels Serveis Sanitaris de la Companyia Telefònica Nacional de Barcelona, i dels Serveis de Tocologia dels Serveis Socials de la Casa Fabra Coats. Durant molts anys fou professor ajudant als cursos de Clínica Mèdica i Obstètrica de la Facultat de Medicina (Serveis dels Professors Doctor F. NUBIOLA i Doctor A. PERE PONS). Col·laborà en la redacció de diverses obres de la seva especialitat, una d'elles del professor Agustí, de text en la carrera de Matrona; a revistes de Tocologia, i a *Medicina Clínica*, de Barcelona. Publicà una obra titulada *Gimnasia del puerperio*. Fou inscrit al Llibre d'Honor de la Universitat de Barcelona i fou Metge Honorari del Reial Club Esportiu Espanyol. (Redacció)

CASANELLES I IBARZ, RAMÓN. Nasqué a Barcelona el 18 de juliol de 1903. Estudià Medicina i Cirurgia a Barcelona, on es llicencià el 9 de setembre de 1925 a l'edat de 22 anys. Després d'una breu estada a l'antic Hospital de la Santa Creu es traslladà al nou hospital de Sant Pau, inaugurat oficialment l'any 1930 per Alfons XIII. Es formà i treballà al costat del Dr. PUJOL I BRULL cap del servei de Ginecologia, i no es separà d'aquest hospital fins després de ser dirigit pel Dr. PONJOAN. Anys abans entrà a formar part del cos facultatiu de l'Institut Clínica Corachán portant el seu servei de Ginecologia. En el terreny de l'Obstetrícia, va ser defensor de l'assistència al part en centres hospitalaris i impulsor dels nous -i llavors criticats- mètodes del part sense dolor. Morí a Barcelona el 17 de desembre de 1986. (Redacció)

CAVALLÉ I PI, PERE. Nascut a Reus l'any 1908. Fill de Pere Cavallé Llagostera, polític republicà nacionalista, reusenc i literat. Estudià el batxillerat a l'«Instituto General y Técnico, actual Instituto Salvador Vilaseca», i la carrera de medicina a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, avui Central, a l'Hospital Clínic i Provincial, on es va llicenciar l'any 1931. L'especialització en Obstetrícia i Ginecologia la va fer amb el Professor PERE NUBIOLA en la qual Càtedra del mateix Hospital Clínic va ser metge de guàrdia per oposició, úniques places remunerades, en aquell temps a l'hospital, a més de la del Catedràtic. S'establí a Reus l'any 1933 quan va guanyar per concurs la plaça convocada per l'Ajuntament per organitzar i dirigir la nova Maternitat de recent creació de l'Institut Policlínic Municipal, denominació que tenia en aquella època l'Hospital Universitari de Sant Joan, en un projecte pioner del Dr. ALEXANDRE FRIAS, pediatre reusenc de rellevància històrica, per a l'assistència obstètrica no domiciliària per atendre especialment les embarassades amb sense o pocs recursos econòmics, dites de beneficència. Va ser sempre un defensor de la medicina hospitalària que aquí començava el seu camí actual. Intuí que cada vegada la medicina necessitaria de diferents i costosos equipaments tecnològics, d'estructura i de personal i que aquests haurien d'estar allotjats en Centres amb recursos i amb molta freqüentació per a rendibilitzar-los.

En la Guerra Civil (1936-39) el van destinar com a metge cirurgià de l'Exèrcit republicà. Als anys 40, també junt amb el Dr. FRIAS, que tenia bones relacions a Ma-

drid, en concret amb el Dr. BOSCH MARÍN, dirigent pediatre estatal, aconseguí la creació a Reus d'un «Centro Maternal y Pediátrico de Urgencia» per ampliar l'atenció a les embarassades de la comarca i que aportaria, encara que minsca, una dotació econòmica. Això comportà ampliar novament la Maternitat de l'Hospital fet que s'aconseguí no de manera fàcil i per la comprensió de l'alcalde Pere Miralles. Es va inaugurar el 1943. El 1948 s'incorporen a la Maternitat de l'Hospital les embarassades del «Seguro Obligatorio de Enfermedad», (SOE), amb que el nombre de parts atesos a l'Hospital s'incrementa en quantitat. Estudiós sempre, va guanyar, el 1956, les oposicions a «Maternólogo del Estado», càrrec que es creà per a poder dirigir els «Centros Maternales y Pediátricos de Urgencia». Segueix la seva tasca a l'Hospital i el 1969 el SOE inaugura la «Unidad Maternal San Pedro», en un edifici propi i aliè a l'Hospital, per donar assistència a les seves assegurades embarassades i passa a atendre en aquell Centre les gestants que tenia assignades pel seu contracte com a «tocólogo de zona de la Seguridad Social». Compartí aquestes dues dedicacions fins la seva jubilació el 1978. Quasi totes les seves activitats van ser dedicades a la Medicina i als àmbits socials i culturals de Reus. Als anys 50 fou un dels fundadors de l'Hemeroteca Mèdica del Centre de Lectura, primer centre de debat mèdic formatiu i continuat de la medicina a Reus, la qual, anys més tard, va passar a ser Filial de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Va morir a Reus l'any 1987, després de 54 anys d'actuar com a metge en aquesta ciutat i de donar prioritat a la medicina per davant de totes les altres activitats. (P. CAVALLÉ)

COMAS I CAMPS, JOAN. COMAS I CAMPS era un metge senzill i afable, que havia arribat a aconseguir una cultura científica i general poc igualada i que tenia un sentit clínic tan afinat que sovint la seva opinió prevalia entre d'altres de mèrit. Nascut l'any 1887, es va llicenciar el 1909 i doctorar el 1918. La seva especialitat era la Toco-Ginecologia. Foren nombrosos els interessants i personalíssims articles i monografies que publicà en revistes, acadèmies i congressos. Ajudant de la Càtedra de Ginecologia de 1917 i 1924. Durant els primers anys de la seva actuació professional va acariciar la pediatria, l'ortopèdia, el laboratori i la patologia interna i la quirúrgica. Correntment, quan una persona «flirteja» amb diverses disciplines és perquè els fracassos produïts per la inconstància o la incompetència l'han dut de la mà. En aquesta cas no es tractava d'això. El Dr. COMAS, home de cervell privilegiat necessitava diferents materials d'estudi. En el curs de la seva curta vida ocupà diversos càrrecs en les Juntes de Govern de Corporacions Mèdiques: Secretari (1918-1921) i President (1922-1924) de l'Institut Mèdic Farmacèutic, Vicepresident de la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia de Barcelona (1931-1933). Membre corresponsal de la Societe d'Obstetrique et de Gynecologie de Paris. En 1923 fou designat Director de l'Hospital de la Magdalena (Hospital de la Lluita Antivenèrea) i el 1930 Metge Numerari per oposició de l'Hospital de l'Esperança. L'Acadèmia de Medicina de Barcelona el nomenà membre corresponsal i el 14 de desembre de 1932 va llegir el discurs d'ingrés: «Incert de mucosa vesical de gos a l'home per obtenir una osteogènesi heterotòpica», que es publicà a «La Medicina Catalana». Fou remarcable la labor desenvolupada en diverses seccions del Sindicat de Metges de Catalunya en especial pel que fa a la implantació de l'Assegurança Maternal. Per la seva labor científica i caritativa en pro dels malalts acollits a l'Hospital de la Magdalena, li fou concedida la Creu de Primera Classe de l'Ordre Civil de Beneficència (1929). L'any 1933 un fill de 9 anys emmalaltí de febre reumàtica, que el portà a la mort al cap d'un any. Des de llavors al Dr. COMAS I CAMPS la vida se li va fer penible, la seva salut se'n va ressentir i finalment després d'uns mesos de malaltia, morí al juny de 1937 a l'edat de 49 anys, quan per les seves excepcionals condicions es podia esperar d'ell una gran tasca mèdica i científica. (G. MAS I PUIG)

COMENGE I FERRER, LUIS. Nasqué a Madrid el 1854, i morí a Barcelona el 1916. Llicenciat en medicina a València (1875). Traslladat a Barcelona, entrà al Laboratori Microbiològic Municipal, del qual fou sotsdirector (1888) i director de la secció d'Higiene Pràctica (1891), President de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya i més tard director de l'Institut Municipal d'Higiene de Barcelona. Autor de diversos treballs, són remarcables els d'història de la medicina catalana: «La medicina en Cataluña» (1896) i el «Receptari de Manresa» (1899). (J. RAMIS)

COROMINES I PEDEMONTE, FRANCESC. Fill del Dr. COROMINES SABATER, director científic de totes les obres de medicina publicades per l'Editorial Espasa. Llicenciat a la Facultat de Medicina de Barcelona, amb la qualificació d'excel·lent (1905), es traslladà a París, on amplia els seus coneixements en medicina interna, obstetrícia i pediatria. El 1905 fou nomenat, per mitjà de concurs, metge de número de la Casa Provincial de Maternitat i Expòsits. A banda de la seva gran activitat com a pediatra en aquest Centre, també desenvolupà una gran activitat com a publicista. Traduí a l'espanyol les obres d'ARNOZAN (Manual de Terapèutica), COLLET (Manual de Patologia Mèdica), COMBY (Terapèutica Clínica de las enfermedades de los niños), SAVY (Manual de Práctica Mèdica), LEMOINE y MINET (Terapèutica Clínica) y MARTINET (Diagnóstico Clínico). També fou autor de diverses monografies com: «Las nuevas instituciones de puericultura social», «Mortalidad y protección a la primera infancia de Barcelona», «Revisión de valores en medicina infantil», «Clínica de la parálisis infantil», etc. Acadèmic numerari de la Reial de Medicina el 1922, fou president de la mateixa el 1940 i reescollit el 1953. Fundà, junt amb LEÓN CARDENAL, JAIME PEIRY, JUAN ESPASA i JOSÉ M. TERRICABRAS, la revista «Medicina y Cirugía». (Redacció)

CUSÍ I RAMÓN, MANUEL. Fill de MANUEL CUSÍ VIDAL, otorrinolaringòleg, i de Loreto Ramón Ferres, va néixer a Barcelona el 29 de novembre de 1917. Va estudiar el batxillerat al col·legi del Sagrat Cor (jesuïtes) del carrer de Casp i va començar la carrera de medicina a la Universitat de Barcelona l'any 1934, que va haver d'interrompre degut a la guerra civil i va acabar l'any 1942. Es va casar l'any 1946 amb Mª Mercè Sánchez Juanico i varen tenir quatre fills. Durant el temps dels seus estudis va assistir com alumne intern a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, als serveis de cirurgia (Prof. CORACHÁN), Cancerologia (Prof. GUILERA) i Ginecologia (Prof. PONJOAN). L'any 1943 va fer els cursos del doctorat a la Universitat Central (Madrid). Va llegir la tesi doctoral sobre «Mioma y hormonas», feta sota la direcció del Prof. L. GUILERA, l'any 1950 a la Facultat de Medicina de la Universitat Central de Madrid, i va obtenir la qualificació de «sobresaliente». L'any 1942 es va incorporar com a metge assistent, i posteriorment com a metge auxiliar i metge ajudant, al Servei de Ginecologia de l'hospital de la Sta. Creu i St. Pau. Durant uns anys, va ser ginecòleg del Servei de Cancerologia del mateix hospital. Els darrers anys de la seva vida professional els va dedicar a l'activitat assistencial extrahospitalària. Va formar part de diferents societats: va ser membre de la «Sociedad Española de Ginecología», «Miembro Fundador de la Sociedad Española para el estudio de la Esterilidad», «Member of the Society for the Study of Fertility» (United Kingdom) i soci de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Durant els seus anys d'activitat hospitalària es va distingir pel seu esperit científic i la seva participació en congressos nacionals i internacionals. Molt aviat va començar els estudis sobre exploració funcional de l'ovari, biòpsia d'endometri i dosificacions hormonals; el primer dels seus treballs va ser sobre exploració funcional del cos groc fent dosificacions de pregnandiòl, amb la col·laboració tècnica del Dr. G. HERNÁNDEZ RIERA l'any 1946. El conjunt dels treballs va culminar en una monografia: *La exploración funcional en Ginecología*. (Ed. FACTA, València, 1960). Més tard va estudiar la relació de les disfuncions genitals amb el sistema nerviós central, amb la col·laboració del Dr. VILA-BADÓ (Anales de Med. 1963, 1964, 1965 i Rev. Esp. Obst. Gin. 1969).

Un altre tema en què també va treballar va ser l'anestèsia peridural lumbar en el part, tècnica que va aprendre a Ginebra l'any 1954 i que va ajudar a introduir a Espanya. Sobre aquest tema va fer publicacions a la Revista Española de anestèsia («La anestèsia lumbar continua como analgesia en el parto normal y distócico» l'any 1960) i a un número extraordinari de «Le monde médicale» (ed. espanyola, 1960). El seu interès per l'esterilitat el va dur a l'estudi de la temperatura basal i les seves relacions amb estrògens, progesterona i gestació i a dedicar molts esforços a estudiar la influència del disulfur de piridoxina a l'embaràs, treballs que el varen portar a introduir aquesta substància en el tractament. Sempre va mostrar una gran inquietud pels aspectes morals de la seva professió: esterilització, contracepció, avortament, etc... Tot i que una sordesa, molt agreujada després dels 50 anys, no li permetia prendre part en discussions orals, va publicar diversos articles i va participar en nombroses discussions sobre aquests temes en els mitjans de comunicació. Va mantenir aquest interès fins al final de la seva vida. Va morir el 15 de gener de 1998. (V. CUSÍ)

DEXEUS I FONT, SANTIAGO. Nasqué a Barcelona el 1897 i morí a Sils (La Selva) el 1973. Llicenciat en medicina (1917) i doctorat (1924) a Barcelona. Professor adjunt d'Obstetrícia a Saragossa (1927). Treballà a la Maternitat de Barcelona des de 1934, de la qual fou director (1949-1967). Imprimí una orientació quirúrgica a la toco-ginecologia i féu una tasca de divulgació i de docència important. Autor d'un clàssic *Tratado de Obstetrícia* i de nombrosos treballs monogràfics. Fundà i dirigí la revista «Progresos de Obstetrícia y Ginecología», que va dirigir fins a la seva mort. El 1935 fundà la primera clínica de maternitat privada d'Espanya, a la qual anomenà «Clínica Mater». El 1942 fou elegit president de l'Associació d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya. Fou el primer d'un interminable nombre de nomenaments i honors: director de la Maternitat Provincial de Barcelona (1947), membre numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1958), president de l'Associació Ginecològica Espanyola (1962), membre d'honor de les Societats ginecològiques de la major part de països europeus i hispanoamericans, etc. Malgrat la seva intensa activitat professional, docent i científica, amb centenars de publicacions, comunicacions i ponències, aconseguí encara dur a terme dos projectes editorials fonamentals: el seu «Tractat d'Obstetrícia» (1949), i el «Tractat de Ginecologia» (1970), escrit en col·laboració amb la majoria dels seus deixebles. Aquestes dues obres constitueixen el seu llegat científic. Es jubilà el 1967 i morí a Sils el 1973. El seu fill Santiago, a l'escriure la necrològica del seu pare per «Progresos d'Obstetrícia i Ginecologia» acabà amb aquestes paraules: «A todos aquellos que le conocieron profundamente y que sabían del realismo de su peculiar ironía, no les extrañará que escojamos, para terminar, unas estrofas de Gil de Biedma:

Pero ha pasado el tiempo
y la verdad desagradable asoma:
envejecer, morir,
es el único argumento de la obra».

(J. M. CARRERA)
(veure cap. 15)

DUCH, JOSEP. Nasqué a Vic (Osona), el 1817 i morí el 1877. Fill d'un modest metge vigatà, el 1835 començà la carrera de Medicina a la Universitat de Barcelona. Un cop llicenciat, es traslladà a la vila de Centelles, a pocs quilòmetres de Vic, on exercí durant 28 anys. Es dedicà, sobretot, a l'estudi i pràctica de l'obstetrícia. Els seus primers treballs i d'altres posteriors, foren publicats al «Porvenir médico», a la «Revista de Ciencias Médicas» i a l'«Enciclopedia médico-farmacéutica». La seva obra cabdal, *De la versión podálica y de los casos de distocia que reclaman dicha operación*, totalment dedicada a esta incidència obstètrica, fou editada el 1861, a la Llibreria Plus Ultra de Barcelona. Llibre o tractat que en el seu temps representà una fita en l'operatòria obstètrica

i que, cent anys després, ens demostra el valor d'una teoria que el situa en la llista de precursors de l'evolució tocúrgica. A la introducció del llibre, l'autor reclama per l'obstetrícia el lloc que li correspon queixant-se de la poca importància que se li dona. Tota l'obra del Dr. DUCH està inspirada en aquest motiu, intentant la publicació d'una sèrie de temes obstètrics, monogràfics, per tal d'arribar a l'edició d'un Diccionari Obstètric i Ginecològic. La *Memoria Tocològica*, així subtitulada, està dividida en dues parts. La primera, dedicada a la descripció de la tècnica, definició, història, paral·lel amb la versió cefàlica, condicions que requereix la seva pràctica, regles generals, i incidències segons la posició fetal. A la segona, estudia els accidents que reclamen aquesta intervenció, per part de la mare i del fetus. El 1870, després de 28 anys a Centelles, es trasllada a Barcelona. Continua l'exercici de la seva especialitat i assoleix una nombrosa clientela. La Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia l'havia admès el 15-11-1867. Entre les seves participacions acadèmiques cal esmentar el tema *Ventajas y perjuicios de la intervención o no intervención del arte en el alumbramiento*. L'autor exposa com una desmesurada expectativa pot conduir a un tetanisme cervical o a una atonia uterina causa d'hemorràgia. La intervenció metòdica és considerada, per ell, oportuna quan s'inicia el despreniment de la placenta. Intervingué també en discussions aportades pels seus col·legues, com en la del doctor BADIA, sobre «El cáncer y su tratamiento», en la del doctor SOLER I GRIERA sobre «Exterminación del curanderismo y modo de armonizar la clase médico-farmacéutica», qüestió que va determinar la constitució d'una ponència encarregada de cercar solucions al problema, comissió en la qual figurava el doctor DUCH. Igualment fou elegit reiteradament vocal de la junta d'altres ponències, actuant de president en la d'Hidroteràpèutica. En l'«Enciclopedia médico farmacéutica» i en la «Independencia médica» es troben mostres de conceptes i idees de controvèrsies sostingudes sobre exposicions del doctor DUCH. També en la degana de les publicacions mèdiques havia publicat un estudi del còlera «morbus» que fou reproduït en diferents revistes estrangeres, en les quals es comentà, al mateix temps, el gran contingut filosòfic, literari i de bon criteri pràctic. Els darrers anys de la seva vida, els dedicà a la redacció d'un «Tratado práctico para las comadronas», que no arribà a acabar. Va morir als 60 anys, a conseqüència d'un ràpid procés catarral que degenerà en endocarditis per retropulsió reumàtica. Sorpren que la seva obra hagi restat de banda en la bibliografia obstètrica del vuit-cents. (M. S. SALARICH)

ESQUERDO I ESQUERDO, ÁLVARO. La Vila Joiosa (Marina Baixa), 1853 / Barcelona, 1921. Cirurgià. Es traslladà a Barcelona el 1872, instat pel seu germà Pere, i s'hi llicencià en medicina el 1878. Es doctorà a Madrid l'any següent. Ingressà a l'Hospital de la Santa Creu el 1880, esdevenint metge numerari el 1882. L'any 1886 obtingué el nomenament de Cirurgià de l'Hospital del Sagrat Cor i treballà al costat de SALVADOR CARDENAL. Ja abans l'havia ajudat a practicar les primeres laparotomies reeixides i fetes a Barcelona (1875-82). Fundà el Servei de Ginecologia a l'Hospital de la Santa Creu. Fou president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques durant el període 1891-93. El 1897 ingressà a l'Acadèmia de Medicina. Fundà la «Revista de Medicina i Cirurgia», i formà part del consell de redacció d'«Annals de Medicina». Foren deixebles seus, entre d'altres, ENRIC RIBAS I RIBAS, ANTONI RAVENTÓS I AVINYÓ, i MANUEL CORACHÁN. Publicà nombrosos treballs sobre temes de cirurgia, ortopèdia, traumatologia i ginecologia. Costejà la construcció d'unes escoles públiques a la Vila Joiosa (1919). (M. CARRERAS R. i M. GARRIGA R.)

FÀBREGAS, FRANCESC. Barcelona 11-11-1857 / 15-12-1943. Ingressà a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya el 1883. Contribuí a l'esplendor de l'Acadèmia amb les seves activitats científiques. Després, a l'abandonar l'exercici professional, esdevingué un gran mecenas. El doctor FÀBREGAS és un dels pocs socis de l'esmentada Acadèmia del qui se'n fa ostentació. Per què? L'ànima i quasi la raó de

ser de l'Acadèmia és la seva biblioteca. El seu cultiu ha estat la constant preocupació de les Junes Directives, i la seva instal·lació material, una angoixa permanent. Al ser traslladada la Institució a l'actual Casal del Metge, l'extraordinària quantitat de volums existents i la necessitat de moblar-la en harmonia amb l'excel·lència de l'edifici, exigia un dispendi superior a les possibilitats monetàries. FÀBREGAS fou qui construí, amb els seu propis mitjans, la magnífica estructura actual. La Directiva proposà de gravar el seu nom en una placa de marbre per ser col·locada al tester de la Biblioteca, nomenant-lo, al mateix temps, Soci de Mèrit. El seu testament, model d'altruisme — destina grans sumes a entitats científico-benèfiques o culturals— i ordenà que la seva biblioteca mèdica passés íntegrament a la de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Va ser President de l'Acadèmia de 1911 a 1913. (M. CARRERAS ROCA i M. GARRIGA ROCA)

FÀBREGAS I DAVÍ, SALVADÓ. Neix a Barcelona l'11 de novembre de l'any 1914, bessó i segon de cinc germans. Fill d'un notable jutge barceloní i d'una mestressa catalana, tots dos pertanyents a la potent classe social mitjana. El primer ensurt el sorprèn a l'edat de quinze anys quan víctima d'un atac de feridura morí el seu pare a l'edat de 45 anys. Aquest fet va marcar-lo amb profunditat no tan sols vers el punt de vista anímic sinó també perquè fou el primer contacte real amb la malaltia i amb el sentit d'impotència que es crea en els familiars d'un malalt. Començà la carrera l'any 1932 a la Facultat de medicina de la Universitat de Barcelona. D'ençà del principi dels seus estudis l'interès per la Patologia el portà a entrar a la Càtedra d'Histologia i Anatomia Patològica del Professor FERRER CAGIGAL. Dos anys més tard passà a la Càtedra de Patologia Quirúrgica del Professor BARTRINA i fou intern del Servei de Cirurgia d'Urgències a l'Hospital Clínic. Però la guerra va impedir que acabés la llicenciatura. Durant els anys de lluita armada prestà els seus serveis com a metge cirurgià al front d'Aragó amb els equips dels doctors AGUILÓ i PORTA aconseguint un bagatge quirúrgic força important pel desenvolupament posterior de la seva professió. A la fi de la guerra obté el títol de medicina l'any 1941 i la llicenciatura amb excel·lent l'any 1944. Fou el Professor CONILL que el convenç d'entrar l'any 1943 en el Servei d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Hospital Clínic que ell dirigia. Durant aquesta època col·labora amb el seu Catedràtic a l'elaboració del «Tratado de Ginecologia» i publica articles sobre la Síndrome de Cushing i la Tuberculosi genital. Deixa l'Hospital l'any 1950 i després d'un temps junt al Dr. SANTIAGO DEXEUS I FONT a la seva clínica de l'Avinguda del Tibidabo fent de metge intern, guanya l'any 1956 l'oposició per a Cap Clínic d'Obstetrícia a l'antiga Residència Sanitaria Francisco Franco, actual Hospital de la Vall d'Hebron. També aquest mateix any obté un parell de nomenaments que el marcaran per a la resta de la seva vida; foren entrar com a professor de l'Escola d'Infermeres de Santa Madrona i a com a ginecòleg de la Càtedra de Psiquiatria del Professor Sarró. En aquests llocs descobreix una vocació per a l'ensenyança de la medicina que s'evidencià entre els anys 1959 a 1965 mentre va ser encarregat del dispensari d'Esterilitat i ajudant de classes pràctiques de nou a l'Hospital Clínic amb el Professor EMILI GIL-VERNET. Durant els anys que actuà a la «Residencia» la seva feina d'obstetre li permet d'aconseguir una extraordinària experiència. En aquesta època intenta millorar les condicions de les mares en front els parts amb un interès especial a la reducció del dolor. Per això aplica la sofrologia apresada amb el Professor SARRÓ i les tècniques de la relaxació sota l'aigua que el fan dur els primers parts amb immersió. Fruit d'aquesta pràctica fou el naixement del seu primer fill. La seva relació amb el Professor SARRÓ el porta a interessar-se per la psiquiatria i a aplicar-ho a l'estudi de les malalties ginecològiques. Prova d'això fou la seva col·laboració activa com a membre fundador de la «Sociedad Española de Medicina Psicosomática» i nombroses publicacions de sofrologia aplicada als parts i l'estudi psicossomàtic de les alteracions mensuals. A més de la psiquiatria fou l'esterilitat l'altre tema que desenvolupà com a científic. El seu estudi sobre el factor cervical i sobre la repercussió de l'esterilitat a la

història són dues mostres d'aquest fet a més de ser membre fundador de la «Sociedad Española para el Estudio de la Esterilidad». Els anys setanta són a la vida del Dr. FÀBREGAS els de més activitat laboral com a ginecòleg a l'activitat privada, el que provoca el seu allunyament de la Universitat. La seva dedicació febril tant a l'obstetria com a la ginecologia no l'impedeix participar a cursos i congressos i publicar articles de la seva vocació principal, la psicologia aplicada a l'esterilitat. Morí a l'edat de 83 anys després d'una llarga vida dedicada als malalts i a intentar entendre les veritables raons de la malaltia. Va veure néixer molta gent i la seva gran il·lusió fou que tothom el recordés com el que ell admirava més: com un bon metge de capçalera. (R. FÀBREGAS)

FARGAS I ROCA, MIQUEL ARCÀNGEL. Castellterçol (Vallès Occidental), 4-12-1858 / Barcelona, 22-2-1916. Fou catedràtic de Ginecologia a la Facultat de Medicina de Barcelona (1853-1916). President de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (1897-1898 i 1902-1904), de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1914) i de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans (1911-1916). Presidí el primer Congrés de Metges de Llengua Catalana (1913). Participà activament en la vida política i sòcio-cultural de Catalunya, i defensà l'autonomia universitària en els camps científic, administratiu i econòmic. (veure cap. 9)

FARRIOLS I ANGLADA, AGUSTÍ. Barcelona, 25-8-1858 / Barcelona, 7-12-1925. Nasqué al si d'una antiga i distingida família barcelonesa dedicada al comerç. El metge de capçalera de la família Farriols era, llavors, el Dr. MASCARÓ, qui, a més de ser un reconegut i estimat metge general, fou un acreditat i cèlebre especialista en parts. I fou el vell MASCARÓ qui imprimí l'afecció a la Tocologia al jove FARRIOLS. Als vuit anys, tingué una malaltia intercurrent, acuradament combatuda pel Dr. MASCARÓ. El nen sentia tanta admiració i entusiasme pel seu metge, que li dedicà els següents versos:

«Si todos los médicos juntos
Curaran cual Mascaró,
No habría tantos difuntos.
Y esto lo aseguro yo».

Aquesta estimació no es perdé, i més tard, finalitzada la carrera, fou cridat per MASCARÓ veritable mestre, i hereu, a la seva mort, de la seva ciència i clientela. FARRIOLS tingué una activitat professional extremadament activa. Féu l'internat a l'Hospital de la Santa Creu, al Servei de venereologia del Dr. HORTA. Un cop llicenciat, ingressà al Cos Mèdic Municipal, augmentant, així, les seves múltiples relacions professionals. La seva primera actuació fou en un Dispensari de la Barceloneta. El 1919 a la mort de ROBLEDO, assumí en propietat la direcció de la nova Casa de Maternologia, fins a la seva jubilació. Un cop jubilat, continuà viatjant per tot Europa. El seu darrer viatge fou a París, on es contaminà de febre tifoidea. Pogué arribar a Barcelona, on la malaltia continuà els seus curs fatal, fins a la mort. (M. GARRIGA R.)

FARRIOLS I CENTENA, JOSEP. Nasqué a Barcelona, el 1886. Llicenciat a la Facultat de Medicina de Barcelona, el 1911, i doctorat el 1913. Mentre estudiava, tingué lloc el trasllat de la Facultat de Medicina des de l'antic Hospital de la Santa Creu a l'actual emplaçament de l'Hospital Clínic. Intern a la clínica ginecològica del professor FARGAS, dedicà tota la seva activitat a l'estudi de l'especialitat toco-ginecològica, inculcada pel seu pare. Fou en aquell ambient on començà a despuntar una altra de les seves clàssiques qualitats: l'afecció al laboratori. Muntà personalment el laboratori de la clínica quirúrgica del professor BARTRINA, i mèdica del professor GONZÁLEZ PRATS. Llavors els laboratoris eren tan mesquins, que el seu coneixement es feia ja de per sí difícil i antipàtic. FARRIOLS divulgà les tècniques, en modernitzà algunes i, sobretot, es distingí no només com a tècnic, sinó també com a sagaç intèrpret de les dades obtin-

gudes. Ell fou qui explicà detalladament els fonaments de la llavors tan complicada reacció de Wassermann, al mateix professor FARGAS. És així que, encara estudiant, FARRIOLS ja era conegut per les primeres figures mèdiques de la seva època, gràcies precisament als treballs de laboratori. Tota la seva activitat científica es centrà a la Casa de Maternologia, havent treballat successivament sota les ordres de tres directors: el Dr. ROBLEDO, el seu pare i el Dr. Ardèvol. El seu treball i prestigi augmentaren cada dia més, i el feren un fidel continuador de l'obra del seu pare. Assumí la direcció dels serveis tocològics de la Clínica de Santa Matrona, organisme de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i l'Estalvi, on completaria la seva formació i prestigi professional, que culminà a l'arribar al càrrec de director de la Casa de Maternologia de Barcelona l'any 1946.

(M. GARRIGA R.)

FERRAN I CLUA, JAUME. Nasqué a Corbera de Terra Alta el 1852 i morí a Barcelona el 1929. Llicenciat en Medicina a Barcelona (1873). El 1874 fou comissionat per estudiar una epidèmia de còlera a Marsella, i al retornar al seu laboratori de Tortosa preparà un vaccí anticolèric (1875) que aplicà massivament al País Valencià. Director del Laboratori Microbiològic Municipal de Barcelona (1886), féu descobertes en el camp de la vaccinoteràpia antitífica, antiràbica i més endavant perfeccionà el vaccí anticolèric de Pasteur. L'any 1906 deixà el Laboratori Municipal i continuà investigant en l'Institut Ferran de la Sagrera (Barcelona). Tingué una actitud científico-clínica poc prudent, per la qual fou activament combatut.

(J. RAMIS)

FREIXAS I FREIXAS, JOAN. 1860 / 1933. Llicenciat en medicina i cirurgia el 1882, ingressant a la nostra Acadèmia el 1886. Fou secretari d'actes el bienni 1880-90, secretari general del 1881 al 1892, i president el bienni 1930-32. Com a soci fou un dels components més actius i un dels més assidus a les sessions científiques. Sempre deia que sí als treballs d'envergadura, complaent-se en l'anonimat, per tal que destaqués amb més vigor la col·lectivitat. És per això que se'l nomenà, per clamorosa unanimitat, «Soci de Mèrit» el 9 de maig de 1928. El novembre de 1910 pronuncià el discurs inaugural del Curs, titulat *Consideracions respecte a pronòstic*, i el 1928, amb ocasió del cinquantenari de l'Acadèmia, el discurs que versà sobre el tema *En el cinquantenari de l'Acadèmia*. En ell hi resumeix una història de la Institució, molt completa i documentada. Està publicada als *Annals de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya*, l'any 1928. El seu pas pel secretariat general fou fecund i transcendental, ja que fou un dels més entusiastes artífexs del trasllat de l'Acadèmia del «niu» del carrer del Paradís, al llavors espaiós pis de Portaferrixa, acte decisiu pel posterior desenvolupament de la Institució. Els dos anys de presidència del doctor FREIXAS foren rics en esdeveniments, en gran part duts a terme amb activa prestació social. Es reorganitzà l'Agrupament Escolar, que adquirí llavors destacada personalitat. Es millorà el servei de la Biblioteca, molt decaigut. Es celebrà, per iniciativa seva el vint-i-cinquè aniversari d'*Annals* i el seixantè del Laboratori, en el qual llegí un important discurs. S'hi donaren, en el local social, algunes classes de la Facultat de Medicina, cosa que resultà una memorable efemèride. Foren els anys d'expansió de l'Acadèmia fora dels seus murs, adquirint un rang de ciutadà de gran categoria a l'intervenir corporativament en múltiples organismes oficials i no oficials barcelonins, tals com la Junta de Beques, les Assemblees Unversitàries, el Consell de Sanitat, etc. Les decisions del seu mandat, però, foren dues. Primera, resoldre amb valentia un espinós problema administratiu, que ningú s'atrevia a tocar, i que des de feia temps amenaçava la supervivència de l'entitat; segona, el trasllat de l'Acadèmia al *Casal del Metge*, convencent al seu bon amic Dr. F. FÀBREGAS, per tal que sufragués els costosos dispendis d'instal·lació de la magnífica Biblioteca actual. Poques personalitats dins la nostra Acadèmia han estat tan entusiastes, actives i eficaces com la del Dr. FREIXAS I FREIXAS.

(M. CARRERAS R. i M. GARRIGA R.)

FORTO SCHWARTZ, JOAN. Barcelona, 1922 / 1998. Fill de Joan Fortó i M^a del Rosario Schwartz. Llicenciat en medicina a Barcelona, amb la promoció de 1947. Doctorat a Madrid. Fou metge agregat de la Casa de Maternitat Provincial de Barcelona, consultor de Ginecologia de la Clínica Mèdica C de l'Hospital Clínic (professor GIBERT-QUERALTÓ), i de la Clínica d'Higiene Mental de Santa Coloma de Gramenet. Soci de la Societat de Sant Cosme i Sant Damià, de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, de l'Associació d'Obstetrícia i Ginecologia i de la Societat Ginecològica Espanyola. Col·laborador de la *Revista Española de Obstetricia*, i de *Trazos*. Autor dels treballs com: *Inducció de parto en el embarazo prolongado, Cesàrea extraperitoneal versus cesàrea transperitoneal, Cesàreas y mortalidad fetal* (ponència en el Congreso de Granada, 1954), i *Estudio de los macrosomas*. A la Casa de Maternitat Provincial de Barcelona, en la seva qualitat de Cap Clínic del Servei d'Obstetrícia i Ginecologia es distingí especialment per la seva tasca com a obstetre, col·laborant íntimament amb els successius directors del Centre, Dr. DEXEUS FONT i C. CARCELLER. Col·laborà a l'obra «Tractat de Ginecologia», dirigida per S. DEXEUS FONT (1970), així com en la majoria de treballs científics publicats a la Maternitat Provincial entre 1950-1980. Al jubilar-se successivament els Drs. CARCELLER i GUILERA, ocupà provisionalment la direcció del Departament (1981). (J. M. CARRERA)

GAMISSANS I TORRELLA, ÀNGEL. Va néixer a Monistrol de Calders (Barcelona), el 1895. Fill del propietari Joan Gamissans, i de Maria Torrella. Cursà els estudis secundaris a l'Institut General i Tècnic de Barcelona. Llicenciat en medicina a Barcelona, amb la promoció de 1918. Doctorat a Madrid, amb la tesi *Térmopenetración en los órganos genitourinarios*. Amplià estudis a Alemanya, Anglaterra i França, especialitzant-se en Urologia i Ginecologia. Fou director de l'Hospital del Nen Déu, de Barcelona, i membre del quadre facultatiu de la Clínica Quirúrgica, també de Barcelona. Publicà diversos articles i treballs sobre biologia del càncer, malalties de les vesícules seminals, malalties de la pròstata, tuberculosi genital i prostatectomia, i pronuncià conferències a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i a la Germandat de Sant Cosme i Sant Damià, de Barcelona, a les quals pertanyé. (Redacció)

GARRIGA I ROCA, MARTÍ. Nasqué a Barcelona, el 1900 i morí a la mateixa ciutat el 1980. Fill de Raimund Garriga, i Lutgarda Roca. Cursà els estudis secundaris i universitaris a Barcelona, i es llicencià amb la promoció de 1923. Visità, en viatge d'estudis, diversos centres mèdics d'Alemanya, Bèlgica, Suïssa, França, Portugal, Itàlia, Holanda i Àustria. Fou cap del Servei de Puericultura Prenatal de la Casa de Maternologia de Barcelona, cap de l'equip de Ginecologia del Segur Obligatori de Malaltia. Fou també membre Correponsal de les societats Francesa, Portuguesa i Brasileira de Ginecologia, i membre d'Honor de la Societat Argentina d'Obstetrícia i Ginecologia. Fou guardonat amb la primera Medalla d'Or de la Societat Espanyola de Ginecologia, amb sengles diplomes de l'Associació d'Obstetrícia i Ginecologia i del Col·legi Oficial de Llevadores de Barcelona, a més de rebre el Premi Extraordinari de l'Ajuntament de Barcelona. Pertanyé al Col·legi Internacional de Cirurgians i a la Societat per a l'estudi de l'Esterilitat. Fou afeccionat a la pesca, la jardineria i a les Belles Arts. Donà conferències i cursets sobre matèria de la seva especialitat i col·laborà a la majoria de revistes d'Obstetrícia i Ginecologia d'Espanya a Iberoamèrica. Entre les seves aportacions científiques cal mencionar el capítol sobre «Operación cesàrea» al «Tratado de Obstetricia» de NUBIOLA-ZARATE (1951), a més de diverses monografies i treballs sobre: Endometriomes, annexitis tuberculosa, l'operació de Bonafonte, esterilitat d'origen ovàric, fistules rectals, embaràs ectòpic, prociència de cordó, etc. El 1964 fundà la revista «Cromosoma X», editada en el context de les activitats de l'Institut Municipal de Maternologia (La Lactància). La revista perviví fins el 1971. El 1943, després del parèntesi de la Guerra Civil, Garriga Roca fou una de les persones

que, juntament amb CARRERAS I VERDAGUER, DEXEUS I FONT, VANRELL I CRUELLES, TERRADES I PLA i d'altres molts col·legues, aconseguiren l'autorització, per part del president de l'Acadèmia (Prof. Dr. AGUSTÍ PEDRO I PONS), per nomenar una Junta Gestora que posés novament en marxa les activitats de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia. De fet ell fou l'ànima i el realitzador d'aquest propòsit. El 1950 col·laborà activament com a Secretari General en l'organització i desenvolupament del III Congrés Hispano-Portuguès d'Obstetrícia i Ginecologia, celebrat a Barcelona. Tingué l'encert d'incloure en el secretariat del mateix a col·legues joves i actius (Drs. POUS, COMAS, FÀBREGAS, GUILLERMO, etc.), que aconseguiren que el Congrés tingués molt d'èxit. Aprofitant la presència en el mateix de les primeres figures espanyoles de l'especialitat, GARRIGA I ROCA les reuní en una memorable sessió de la qual sortí la idea d'una «Asociación Nacional Española de Ginecología», que havia de substituir a l'antiga «Sociedad Ginecológica Española», entitat que des de la seva fundació el 1847 tenia escassíssima activitat fora de Madrid. La nova associació es creà oficialment el juny de 1951, i el 3 de desembre del mateix any es nomenà una Junta Directiva presidida pel Prof. Dr. L. RECASENS (Sevilla), el secretari general de la qual fou el Dr. MARTIN GARRIGA ROCA. Lamentablement, el projecte fracassà, en oposar-se els prohoms de l'antiga Societat a la cessió del títol i funcions a la nova Associació. Fins a la seva jubilació participà activament en totes les reunions i activitats de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia. (J. M. CARRERA)

GIL I VERNET, EMILI. Nasqué a Vandellós (Tarragona) l'any 1905, i morí a Barcelona el 1970. Era fill de Josep Gil i Pascual, i d'Àngela Vernet i Barceló. A l'any 1921 es trasllada a Barcelona per estudiar Medicina a la Universitat de Barcelona. Al llarg de la carrera, demostra gran afeció per l'Obstetrícia i Ginecologia, en la qual el Catedràtic (Prof. P. NUBIOLA) li concedeix Matrícula d'Honor. El seu únic suspens, li va donar el Doctor PI-SUNYER, Catedràtic de Fisiologia Humana i Experimental. A l'any 1926, va ésser nomenat alumne intern per concurs en Obstetrícia i Ginecologia i el 1928 obtingué el grau de Llicenciatura. El novembre de 1929 és nomenat Metge Auxiliar de la Clínica d'Obstetrícia i Ginecologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona; càrrec que galejarà fins l'any 1936. El 1932, obté el grau de Doctor a la Universitat de Madrid amb la qualificació de *Sobresaliente*. El tema de la tesi fou: «Contribució a l'estudi de la inervació de l'ovari des dels seus primers estats evolutius». El 1934 es desplaçà en qualitat de becari a Alemanya, treballant en el Patologisches Institute de Berlin amb el Prof. R. MEYER i a la Universitat Frauenklinik junt amb el Prof. W. STOECKEL. La seva formació a Alemanya és interrompuda per trobar-se a Espanya passant uns dies amb la seva família en el moment d'esclatar la guerra civil espanyola. Passa la guerra a la zona republicana prestant serveis com a cirurgià de guerra a Binèfar. Al acabar la guerra, és empresonat pels nacionals acusat d'ajudar a la revolta però... li va ésser «sobrescïda» la causa havent-li concedit la depuració. L'any 1938 és nomenat Cap de Sala de Dones de la Clínica Urològica de la Facultat de Medicina de Barcelona, càrrec que ocuparà fins l'any 1946. Durant aquest lapsus de temps exerceix el càrrec d'ajudant de classes pràctiques. A l'any 1940 contrau matrimoni amb Maria Lluïsa Huguet Daniel. D'aquest matrimoni naixeren cinc fills: Emili, Lluís, Josep, Àngels i Ignasi i... per cert tots a casa menys l'últim que naixia a Madrid la mateixa nit que el seu pare aconseguia la Càtedra. GIL-VERNET va tenir un gran interès vers l'Anatomia Patològica i Histologia treballant com a Professor ajudant de classes pràctiques a la Càtedra del Professor J. G. SÁNCHEZ LUCAS on restarà des de 1941 fins l'any 1950. A l'any 1947 freqüenta la Clínica Obstètrica i Ginecològica de Toulouse sota la direcció dels Professors PAUL GUILHEM i PONTONIER amb els quals col·labora amb diferents treballs científics i serà d'acord amb aquesta escola que introdueix a Espanya el Penthotal com analgoanestèsia obstètrica. A l'any 1948 és nomenat, en virtut del Concurs d'Oposició, professor adjunt d'Obstetrícia i Ginecologia

de la Facultat de Medicina de Barcelona desenvolupant el seu treball a la Càtedra dirigida pel professor USANDIZAGA. En aquesta època va fer diferents conferències a Lisboa invitat pel professor FREITAS SIMOES (Institut de Cultura Portuguesa). Les xerrades versaven sobre «Fisiopatologia capil·lar de la gravida». Des de 1948 a 1950 és Becari del Consell Superior d'Investigacions Científiques. Però 1956, és un any transcendent per la vida de E. GIL VERNET ja que li és diagnosticat un procés maligne de pulmó; raó per la qual viatja a Lió i és intervingut quirúrgicament pel Doctor SANTY, extirpant-li el pulmó dret. És a partir d'aquestes dates quan comença a forjar-se la seva vida de catedràtic, ja que aprofitant la seva llarga convalescència i retirant-se a la casa pairal del seu poble, prepara per tercera vegada, oposicions a Càtedra. GIL-VERNET aconsegueix el número 1 de les oposicions i pren possessió de la càtedra de Barcelona el dia 15 de març de 1958. La Càtedra I, durant l'època en què dirigida pel Dr. GIL-VERNET, destaca en l'estudi de l'oncologia i es crea el primer dispensari de L.A.C. (lluita anticancerosa) a Barcelona. Ja es fan citologies, colposcòpies i bioòpies. És una gran escola de cirurgia on es realitzen totes les tècniques quirúrgiques per càncer genital. És un dels Serveis de ginecologia on es practica més cirurgia radical. També fou una de les clíniques pioneres des de l'any 1963 en la incorporació de la «Laparoscopia» en la pràctica habitual, primer com element diagnòstic per evolucionar després a la quirúrgica. Durant els anys en què el professor dirigeix el Servei es sobrepassa la xifra de 400 Wertheims-Meigs. Destaca també amb l'interès que es posa en l'estudi i tractament dels processos urològics en relació amb l'especialitat fixant principal atenció a les incontinències urinàries, sobre aquest tema es publicaran diversos treballs. A partir de l'any 1968, quan la seva salut comença a minvar, presentant crisis subagudes d'edema de pulmó, que li obliguen a parar en el seu treball i fent-lo descansar per algun temps, continuant de nou la seva feina abans de recuperar-se. Justament en aqueixes dates s'inicià la publicació anual d'«Anales de la 1.ª Càtedra de Obstetricia y Ginecologia». GIL-VERNET, segueix amb la tasca fins el dia 13 de gener de 1970 en què una crisi repentina, acabà amb la seva vida, quan es trobava en la seva més fecunda maduresa. (EMILI i LLUÍS GIL VERNET)

GODAY I CASALS, SALVADOR. Nasqué a Mataró el 1894 i morí a Barcelona el 1960. Pediatre. Desenvolupà gran part de la seva tasca professional a la Casa de Maternitat i fou un dels metges que influïren en la seva modernització. Juntament amb JOAN CASASAYAS i AUGUST BROSSA, fou l'iniciador de la Societat Catalana de Pediatria, de la qual fou bibliotecari (1927-1928) i president els atzarosos anys de la Guerra Civil. Publicà diferents treballs sobre nutrició i trastorns digestius infantils, hospitalització infantil, i qüestions legals i jurídiques dels infants abandonats. (J. RAMIS)

GÒNGORA, LUIS DE. Naixé a Sant Gervasi de Cassoles (Barcelona), el 1834. Estudià medicina a Barcelona, i es doctorà a la Facultat de Medicina de Sevilla, el 1870. Un cop acabats els estudis, practicà la medicina a l'Exèrcit, com oficial de Sanitat. Més endavant, es féu càrrec de la direcció dels banys medicinals de Marmolejo i, en una altra ocasió, dels de la Puda de Montserrat. Aquests foren els primers passos de la seva carrera. Fundà la «Sociedad Española de Hidrología», i ocupà importants càrrecs relacionats amb la hidrologia i la higiene pública. Formà part, també, de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, de la qual fou president diverses vegades, així com també de l'Ateneu Barcelonès i la «Sociedad de Antropología de Sevilla». El doctor GÒNGORA fou home de confiança del doctor ROBERT i el veritable creador de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Quan fa setanta-cinc anys, coexistien a la nostra ciutat l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i el Laboratori, GÒNGORA veié clarament la necessitat de fusionar en una sola les dues entitats. Després de molt de treball, aconseguí crear el que s'anomenaria Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdi-

ques de Catalunya, perfecta síntesi d'ambdues entitats primitives. El doctor GÒNGORA, que fou una de les primeres autoritats en malalties de les vies respiratòries, reunia l'atractiu d'un prestigi mèdic molt sòlid, junt amb una gran afabilitat en el tracte.

(M. CARRERAS R. i M. GARRIGA R.)

GRÍFOLS I ROIG, JOSEP ANTONI. Va néixer a Vilanova i la Geltrú (Barcelona), el 1885. Fill del Doctor en Medicina JOSEP ANTONI GRÍFOLS, i Gertudris Roig. Cursà els estudis secundaris i universitaris a Barcelona, llicenciant-se amb la promoció de 1909. Doctorat a Madrid, amb la tesi *Reacción de Wasserman*. S'especialitzà en anàlisis clíniques i transfusions. Fundador dels Laboratoris Grífols i del Banc de Sang del mateix nom. Visità, en viatge d'estudis, Munich (1909), Berlín (1911 i 1912), París, Suïssa (1949 i 1954) i Itàlia (1935). (Redacció)

GUILERA I MOLAS, BOI. Va néixer a El Prat del Llobregat (Baix Llobregat), el 1876 i morí a Barcelona, el 1947. Especialitzat en Ginecologia i Obstetrícia. Metge de la Casa de Maternitat a partir de 1916, en fou director posteriorment, iniciant una nova etapa de reestructuració i modernització que donà uns nous aires a la Institució. (Veure el capítol 14). Es llicencià el 1900, obtenint el premi extraordinari de Llicenciatura. Es graduà de Doctor a Madrid el 1901. La seva exemplaritat quedà perpetuada figurant al quadre d'honor de la Universitat, on s'inscrivien els llicenciats que assolien «matrícula d'Honor» a totes les assignatures de la carrera de Medicina. Fou alumne predilecte del professor MIGUEL FARGAS, i durant el temps que aquest establí la primera Clínica particular a Barcelona per a la curació de les malalties de les dones (concretament al carrer Mallorca, proper al Pg. de Gràcia), s'ocupà de mantenir en perfectes condicions els materials per a l'execució de les intervencions. Comprava cordes de guitarra fines per confeccionar les sutures, ja llavors molt importants. Féu servir els guants de Müller que la cirurgia puntera utilitzava per cobrir les mans de l'operador i no contaminar amb elles les incisions ni els camps operatoris. Procedí a assegurar la perfecta esterilització de la roba, llençols i talles, col·locant entre les peces de cadascuna de les bombones tubets de «control» que, duent al seu interior una substància líquida, que es quedava cristal·litzada només si l'interior de la bombona assolia la temperatura dels 120°. Es casà amb Mercedes Vallhonrat Turró, natural de Malgrat, amb qui tingué 6 fills. Des de l'any 1934 al 1936 ocupà el càrrec de president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, quan cessà en el càrrec el Dr. MANUEL CORACHÁN GARCÍA. La Casa Provincial de Maternitat, tractant de protegir la natalitat de les dones solteres, convocà el càrrec de director a oposició l'any 1916, i després de disputades oposicions en les quals participaren CARRERAS I VERDAGUER, YÁÑEZ CARO i GENOVER d'Olot, fou finalment BOI GUILERA qui aconseguí la plaça. Amb ell, el primitiu recinte maternal s'instal·là en una antiga Masia rural, el «Mas Cavallé», per assolir més tard el que s'anomenà Pavelló de Solteres. A la Casa de Maternitat tingué els seus quarters, des d'on dirigí la seva vida. Exercí el seu magisteri de manera ininterrompuda fins a la seva mort, passant visita tots els dies de la setmana (excepte el dissabte, dedicat a furgar en les llibreries d'ocasió), des dels volts de les 10 del matí fins l'hora de tornar a casa, a les 2 de la tarda. Era un privilegi ser al seu costat i veure com explorava i dialogava amb les pacients. Foren molts els qui aprengueren d'aquella forma peripatètica que tant li agradava al mestre. De seguida es convocaren plaçes per ajudar-lo en la seva tasca. La primera oposició a «Auxiliar», així anomenat el càrrec, la obtingué, el Dr. SANTIAGO DEXEUS I FONT. Fou un generalista bàsic, coneixedor de la medicina integral. DEXEUS I FONT escrigué d'ell: «El Dr. GUILERA tiene entre sus cometidos ya numerosos, el del entrenamiento de los tocólogos del mañana», i afegia, «sus conocimientos, su exposición clara y aún incisiva que hacían de él un orador polemista, su enorme prestigio de hombre íntegro y formal, le convirtieron ante la mayoría de sus discípulos en el hombre cuyo camino habían de

seguir». Les seves publicacions científiques foren múltiples i els temes escollits molt variats. Entre ells, «fiebre puerperal», eclàmpsia, avortament, etc., contribuint a divulgar la sinfisiotomia de Zarate, ensenyant als seus alumnes a utilitzar-la, sobre tot en casos sèptics o sospitosos d'infecció. Un dia, mentre passava visita a la infermeria, patí un lleuger esvaïment. Els seus ajudants gairebé no tingueren temps de sostenir-lo. El 1947 morí. El 1970, el ple de l'Ajuntament del Prat acordà acceptar la proposta formulada pel claustre de professors de l'Institut d'Ensenyança mitjana de la localitat, aconseguint del Ministeri d'Educació que s'anomenés «Instituto de Enseñanza Media Baudilio Guilera Molas».

(R. FUSTER)

LLORENS I GALLART, IGNASI DE. Va néixer a la Seu D'Urgell (Alt Urgell), el 1851 i morí el 1913. El nom del Dr. INGNASI DE LLORENS I GALLART va vinculat intimament a la Casa de Maternologia de Barcelona, per haver estat ell el seu primer director. Fill de família distingida, de vella estirp catalana, LLORENS I GALLART s'acostumà ja de molt petit a l'ambient científic; dels cinc germans que eren, tres esdevingueren metges, i els altres dos, advocats. Cursà els estudis de medicina a la Facultat de Barcelona, llicenciant-se el 1873, juntament amb el Dr. FERRAN, amb qui l'uni sempre una ferma amistat i qui més endavant es convertiria en incondicional adepte de les seves teories. L'Estat li reconegué molts mèrits. Entre ells, el nomenament de «Caballero de la Orden de Alfonso XII», i el de «Caballero de la Orden de Isabel la Católica». Fou també nomenat Comendador de la «Orden de Jesucristo» de Portugal. La seva actuació dins el Cos Mèdic Municipal fou premiada nomenant-lo vice-degà d'aquest mateix Cos. I més tard, director de la Casa de Lactància, fundada llavors al carrer de Valldoncella. El 1903, l'Ajuntament de Barcelona organitzà un centre assistencial benèfic rudimentari per atendre l'alimentació dels nadons de mares indigents. A un departament del dispensari municipal del carrer Sepúlveda, es repartia diàriament entre els familiars dels petits, flascons plens de llet, destinats a utilitzar-se com a biberons. La llet, conscientment esterilitzada, duia controlada la seva riquesa en greixos, sucres i proteïnes segons l'edat del nen. En aquell ambient, també el Dr. MACAYA visitava als petits que corresponien de ple a l'Assistència Municipal. El fet d'associar el Servei del Dr. MACAYA a un altre acabat de construir, d'assistència a dones embarassades, i que es confià al Dr. LLORENS, fou el primer origen de la Casa de Lactància. En aquesta Casa, junt amb el Dr. MACAYA, director de la Secció de Puericultura, s'inicià una gran activitat assistencial. Comptant amb col·laboradors abnegats, donà un impuls tan gran a l'assistència maternal, que de seguida sorgí la idea de construir un nou edifici destinat exclusivament a aquesta missió. Aprovat per l'Ajuntament, es col·locà la primera pedra l'any 1907, esperant ser inaugurat el 1913 pel seu successor, el Dr. ROBLEDO. LLORENS no fou un metge tocòleg, sinó un metge general d'àmplia cultura, fàcil dialèctica i amant de l'estudi i la literatura. Morí sobtadament d'una angina de pit. Les seves publicacions foren sempre doctrinals. Els seus temes favorits foren *La Borrachera*; *La Mendicidad en Barcelona*; *Las Landas*; *Higiene en las Escuelas Públicas*; *El nerviosismo, enfermedad fin de siglo*; *El morfínismo, un vicio fin de siglo*; *La Tuberculosis en Barcelona*; *Lactancia de los recién nacidos* (Premi Mascaró); *Sobre la profilaxis de la Tuberculosis* (Premi Robert). Tota l'activitat desenvolupada al front de la Casa de Maternologia li valgué el nomenament de Soci Corresponsal de la Reial Acadèmia, institució que més tard li concedí la Medalla d'Or i Diploma d'Honor.

(Redacció)

MARTÍNEZ VARGAS, ANDRÉS. Nascut a Barbastro el 1861 i mort a Barcelona el 1946. Pediatra. L'any 1888 obtingué la càtedra de Malalties dels Nens de Granada i l'any 1892 passa a la de Barcelona que regentà fins a la seva jubilació l'any 1931. Fou el primer president de la «Sociedad Española de Pediatría» (1912), i organitzà i presidí el primer Congrés Espanyol de Pediatría a Ciutat de Mallorca. Fou Degà de la Facultat

de Medicina i posteriorment rector de la Universitat de Barcelona. Fundà i dirigí la revista «Medicina de los niños» (1900-1936). Molt identificat amb els cercles governamentals centrals, després de la Guerra fou delegat espanyol en diferents congressos i reunions internacionals. (J. RAMIS)

MASCARÓ I CAPELLÀ, JOSEP. Nasqué a Barcelona l'any 1838. Fou fill del Dr. J. MASCARÓ I CROS (1793) natural d'Argelager (Girona), que va ser el primer de la dinastia Mascaró en venir a Barcelona, on va sobresortir en el camp de l'Obstetrícia, afecció que hauria d'heretar el seu fill. Va estudiar Medicina a la Universitat de Barcelona i es va doctorar a Madrid (1861). Designat ajudant de Càtedra no va tardar en sobresortir per les seves dotes clíniques, especialment en l'especialitat d'Obstetrícia. Va visitar la major part d'hospitals i col·legis de Medicina d'Europa. Fou el 1870 quan la figura del Dr. MASCARÓ I CAPELLÀ va tenir gran anomenada. Fou ell qui va denunciar els primers casos de l'epidèmia de febre groga o tifus icterodes, que hi hagué a Barcelona aquell any. El 6 de setembre de 1870 és designat oficialment per investigar l'origen de la febre groga a Barcelona (visita del vaixell «Maria» i del bergantí «Haraon»). Com a reconeixement dels seus serveis el 31 de juliol de 1871, se li concedí la medalla d'Argent de l'Ajuntament Constitucional de Barcelona. El 14 d'octubre de 1871 fou nomenat «Comendador ordinario de la Real y distinguida Orden de Carlos III» i el desembre del mateix any la «Cruz de la Orden Civil de Beneficiencia». En 1898 és premiat amb la «Gran Cruz de la Real Orden de Isabel la Católica». Fou president de l'Ateneo barcelonés de 1894 a 1895, i del Col·legi de Metges de Barcelona l'any 1905. Però les parts més importants de la seva activitat mèdica foren l'Obstetrícia, la Ginecologia i la Pediatria, essent el metge més famós de la seva època a Barcelona. Fou durant molts anys el tocòleg de l'aristocràcia i l'alta burgesia de la ciutat. L'any 1888 presentà una memòria sobre el «Tractament de l'eclàmpsia» al Congrés Mèdic celebrat amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona. Propugnava una modificació del tractament de la síndrome eclàmptica mitjançant les injeccions hipodèrmiques d'hidrat de cloral, alternades amb injeccions també hipodèrmiques de bromur de potasi. La seva obra obstètrica fou recollida i continuada pel seu fill JOSEP MASCARÓ I ISERN, que va fer la seva tesi doctoral sobre «L'eclàmpsia puerperal». Mitjançant dues noves generacions la dinastia mèdica Mascaró s'ha perpetuat fins als nostres dies. Morí a Barcelona l'any 1905, als 67 anys. (ESTEVE DAVI I ARMENGOL)

MASCARÓ I ROURA, JOAN. Va néixer a Banyoles (Girona), el 1901. Pertanyent a una il·lustre família catalana de metges, oriünda de Cassà de la Selva (Girona), però establerta des de començaments del segle XIII a Banyoles i Barcelona (a Cassà, els Mascaró cultivaren ja la medicina i la cirurgia al segle XII). JOSEP MASCARÓ I CROS s'establí a Barcelona, i fou un dels iniciadors, en aquesta ciutat, de la Tocologia com especialitat. Llicenciat a Barcelona amb la qualificació d'excel·lent, JOAN MASCARÓ I ROURA es doctorà a Madrid, formant-se a la Clínica Mèdica del professor JIMÉNEZ DÍAZ. S'especialitzà en Medicina interna. Exercí a Banyoles els anys 1922-36, i a Girona, des del 1939. Fou professor de Sala de l'Hospital Provincial, del qual en fou més tard director i diputat provincial ponent de Beneficència. Fou també Acadèmic corresponent de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona, i membre del Col·legi de Doctors del Districte Universitari de Barcelona. (Redacció)

MATEU I ARAGONÉS, JOSEP M^a. Barcelona, 1927 / Barcelona, 1994. Fill del prestigiós metge odontòleg RAMIR MATEU CEBRIÀ, i de Carme Argonès. Cursà els estudis a Barcelona, llicenciant-se el 1950 amb la qualificació d'excel·lent, i doctorant-se més tard. Visità, en viatge d'estudis, importants centres de la seva especialitat, com Toulouse i París. Fou alumne intern, per oposició, de la Facultat de Medicina de Barcelona, i

metge intern de la seva càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia (professor USANDIZAGA). Publicà els treballs *Apendicitis y embarazo, Gestación y enfermedad de Recklinghausen, Diagnóstico y tratamiento del prurito vulvar, Tratamiento de la sífilis en el embarazo, Tratamiento del aborto habitual, Mortalidad fetal en la cesàrea, El dolor lumbosacro en la mujer, El método psicoprofiláctico de asistencia en el parto, Ruptura del cordón umbilical, Los embarazos prolongados, etc.* Col·laborà a les revistes *Medicina clínica, Acta Ginecológica y Obstétrica Hispano-Lusitana* i *Práctica Médica*. El 1966, en inaugurar-se a Barcelona la Residència de la Seguretat Social «Francisco Franco» (avui, Hospital de la Vall d'Hebron) i organitzar-se el seu primer Hospital Maternal (dirigit pel Prof. M. USANDIZAGA), MATEU ARAGONÉS es féu càrrec de la Secció de «Diagnòstic del Càncer». Exercí la seva direcció fins a la seva mort. Dins d'aquesta nova línia científica participà a tots els Congressos Nacionals de l'especialitat, publicant nombrosos treballs sobre citologia i colposcòpia. El 1973 publicà el seu llibre «Atlas de Colposcòpia» (Ed. JIMS), que resumí el seu pensament i el treball de la seva Escola en aquest tema. (Redacció)

MUÑOZ I ARBAT, JACINT. 1902-1982. Neix el 13 de maig de 1902 a Sabadell. Fill de FRANCISCO MUÑOZ BUENO I VALEROSO (a dites del seu pare) —Metge Militar— i Asunción Arbat Mayans, filla de metge. Un germà més gran, metge, JOSEP MARIA, l'acompanya, amb calça curta, al Servei del Professor NUBIOLA. PEDRO PONS I CODINA ALTÉS li foren companys, en els estudis de medicina, a la càtedra de FERRER SOLER VICENS. Al final dels seus estudis, a la Universitat, va ésser Professor Auxiliar de la Càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia de la Facultat de Medicina de Barcelona. Llicenciat l'any 1923 amb excel·lent. Doctorat «Cum Laude» el mateix any. Cap Clinic i Professor Auxiliar de Càtedra l'any 1930. En aquesta època contribueix a la creació de l'obra Materno-Infantil, la primera Escola Oficial d'Infermeres Maternals, la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia de Barcelona —de la qual va ésser primer Secretari l'any 1928—, la Societat Espanyola d'Estudi de la Fertilitat, de la Federació Internacional d'Obstetrícia i Ginecologia, etc. Crea l'Escola d'Infermeres Puericultores a la Universitat de Barcelona i és nomenat Cap de Servei de Ginecologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. L'any 1935 deixa el seu treball universitari i docent per col·legiar-se a Girona. L'any 1964 constitueix definitivament l'Agrupació de Ciències Mèdiques de Girona de la qual és President d'Honor. Si bé la figura científica de les seves publicacions amb text de l'especialitat, congressos, i múltiples articles és la seva realitat; «la relació metge-pacient» és l'única medicina en la que creu i en la que pot defensar al no nat. Els milers d'articles llegits, comentats i resumits, tant de medicina com de l'especialitat, en català, castellà, francès, alemany i italià, als quals dedicava moltes hores al dia; les 10 000 històries d'ingressos entre 1948 i 1982 a la seva Clínica de Girona. Vol dir, probablement, unes 150-300 mil persones ateses. És el seu treball a Girona. Del tractament inicial de l'heredolues, dels seus primers articles, fins a l'ús de la raquianestèsia, a la qual va restar fidel, passant per la correcció de les disàxies o de les presentacions de natges, a fi d'evitar cesàries, les pelvitomies de 1935 o la seva lleialtat al fòrceps. És iniciador (1933), amb el Professor NUBIOLA, de la Cesària Segmentària (guarda una fotografia en la que la seva muller —llevadora— els ajudava, constantment, en el seu consultori). Del seu pensament cal destacar la creença amb la gran capacitat de l'organisme per autoregular-se —essent l'embrió el primer regulador—, la intuïció de la funció diencefàlica —si bé pensava amb la llum a través del quiasma òptic— i la sequedat de les coanes i l'olfactiu, o els centres de temperatura; l'escassa confiança amb la mutant hormonologia i els diferents tractaments protectors de la gestació —a la qual considerava autosuficient— ajudada d'enzims o millores cardiocirculatòries. Retornà a l'afany docent a suggeriment del seu company i amic GARRIGA ROCA. Amb gran capacitat de relació amb el pacient, única persona a la que sempre dedicà tot el seu favor; era incisiu, mordaç, inclement: amb companys, marits, institucions o aliens a aquesta relació. Les «oposicions» calia guanyar-les i això, per a

ell, era quelcom que desnaturalitzava aquesta relació. Amb fruïció es preparava per fer el millor, i més actual, de la medicina; sempre que el seu criteri estés orientat o encertat. Refusava les «provatures», que no procedien d'un bon investigador, i així les classificava després d'una curiosa anàlisi de les publicacions. La seva activitat mèdico-quirúrgica el va portar, amb els que li tenien confiança, fins als límits de les capacitats del seu organisme. Pràcticament el seu naixement, a l'inici del segle XX, està en el centre d'un esperit «familiar» de 8 generacions, conegudes, amb aquest sentit de la terapèutica o del coneixement mèdic. Morí el 1982. (J. M. MUÑOZ)

NUBIOLA I ESPINÓS, PERE. Va néixer a Barcelona, el 1878 i morí el 1956. Professor auxiliar d'Obstetrícia de Barcelona (1903), i catedràtic (1916-1948). President i fundador de l'Institut Mèdico-farmacèutic. Degà de la Facultat de Medicina (1934 i a l'acabar la guerra civil). Amb ell s'inicià l'obstetrícia pròpiament científica als Països Catalans i fou el mestre de l'obstetrícia catalana. És autor de diferents llibres de la seva especialitat, a més d'altres en col·laboració amb pediatres. Menció especial *Per a quan s'és mare*, llibret d'educació popular de gran difusió i que fou editat en castellà, en prohibir-se l'edició catalana després de la Guerra Civil. (Veure el cap. 12)

NUBIOLA I SOSTRES, JOAQUIM. Barcelona, 1910 / Barcelona, 1987. Fill de PERE NUBIOLA i d'Ana Sostres Amatller. Cursà els estudis a Barcelona, llicenciant-se en medicina i cirurgia, amb la promoció de 1932. Doctorat també a Barcelona. Amplià els estudis a importants centres mèdics de França, Itàlia, Suïssa i Alemanya. Fou metge maternòleg de l'Estat, i professor adjunt a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. Va participar, fins a la seva jubilació, a totes les reunions d'Obstetrícia i Ginecologia celebrades al nostre país. (Redacció)

OPPENHEIMER SPRINGER, WALTER. Darmstadt (Hessen, Alemanya), 13-11-1909 / Barcelona, 26-11-1996. Arribà a Barcelona al voltant del 1931, on estudià medicina i es llicencià a Madrid (1941). Cap de laboratori de la càtedra de Pediatria i professor adjunt de la de Fisiologia de la Universitat de Barcelona. També col·laborador de la Maternitat Provincial. Fou un dels pioners del tractament de les deshidratacions en els lactants amb plasma humà i amb succedanis, així com l'estudi, la tècnica i el tractament de les incompatibilitats sanguínies Rh materno-fetals. Fou ponent als Congressos de Pediatria de 1949 (París), i de Transfusió de 1951 (Suïssa). Acadèmic corresponent de l'Acadèmia de «Santa Cruz de Tenerife». Col·laborà a *Archivos de Pediatría*, *Revista Española de Pediatría*, i *Anales de Pediatría*. També fou autor de diversos treballs sobre temes de la seva especialitat. Fou pioner en l'estudi del factor Rh, i probablement el primer que realitzà feliçment exanguinotransfusions al nostre país. Els últims mesos de la seva vida s'interessà particularment per l'estudi bioquímic i espectrofotomètric del líquid amniòtic. (Redacció)

PEDRO I PONS, AGUSTÍ. Nasqué a Barcelona el 1898, i morí a la mateixa ciutat el 1971. Catedràtic de Patologia i Clínica Mèdiques de Barcelona (1927-68), president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1939-1958), de la Reial Acadèmia de Barcelona (1957-1971) i degà de la Facultat de Medicina (1954-1957). Fou el metge de més prestigi com a internista i consultor a Catalunya, durant molts anys. Gràcies a ell, fou possible la represa de les activitats de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia el 1943. (J. RAMIS)

PONJOAN I SABATER, ALBERT. Nasqué a Calonge (Baix Empordà prov. de Girona) el 8-4-1891, el segon de quatre germans, fill d'ARTURO PONJOAN i ROURA metge d'aquesta vila i de n'Elisa Sabater i Galí. Quedà orfe de pare als 9 anys. El seu pare morí d'un còlic miserere (apendicitis aguda amb perforació) que degué ésser el seu darrer

diagnòstic. Es casà amb na Rosa Isern i Barceló el 1920 i tingué 3 fills: Maria (morta prematurament als 6 anys de sepsis postosteomielítica), Albert i Jordi. Estudià el batxillerat als «Hermanos» de Girona. Els estudis de Medicina els feu a Barcelona i al 1915 acabà la carrera mentre es pagava els estudis com a intern en la Clínica del Dr. RIBAS I RIBAS; el títol de Llicenciat li fou lliurat el 21-8-1916. El 1915 fou admès en el Servei de Cirurgia del Dr. RIBAS I RIBAS de l'Hospital de Sant Pau. L'agost de 1918 va ésser nomenat metge intern al Servei de Ginecologia del Dr. A. PUJOL I BRULL. El 15-2-1924 és ascendit a Metge Ajudant. El 29-4-1941 fou nomenat Director Provisional del Servei mentre aquest estava ja dirigit pel Dr. TERRADES, i Director del Servei de Ginecologia el 24-5-1944 on desenvolupà el seu treball fins a la data de la seva jubilació el 8-4-1961. Acompanyà al Dr. RIBAS I RIBAS en un viatge a Alemanya a l'any 1919 on conegueren les principals Clíniques de Berlín, Leipzig i Dresde. El 1928 viatjà a París i feu un curs de perfeccionament en el Servei del Dr. FAURE de l'Hospital Broca. En referència a les tècniques quirúrgiques sempre se sentí més a prop de l'escola francesa que de l'alemanya. Reconegué sempre com als seus mestres al Dr. RIBAS I RIBAS i al Dr. A. PUJOL I BRULL. Tingué també al seu càrrec el Servei de Ginecologia de l'Institut de Santa Madrona (abans Institut de la Dona que Treballa) de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis des del 14-12-1925 fins el seu decès l'1-11-1967. Així mateix fou professor de l'assignatura d'Anatomia i Fisiologia Humana a l'Escola d'Infermeres de dita Entitat.

Principals Publicacions

De Cirurgia: 1919. Tractament de les fractures de l'extremitat inferior de l'húmer. - 1922. Raquianestèsia en Cirurgia. - 1923. Osteo-síntesi. - 1925. Tractament quirúrgic de l'apendicitis crònica. - 1927. Cineplastia del braç.

De Ginecologia: 1923. El drenatge en Ginecologia. - 1923. Tractament del Cranc de la matriu. - 1923. La transfusió de sang en l'anèmia aguda post-hemorràgica. - 1923. La diatermia en ginecologia. - 1924. Del tractament de les retrodesviacions de la matriu. - 1925. Contribución al estudio del embarazo extra-uterino. - 1926. Imperforació de l'anús amb fistula congènita recto-vaginal. - 1928. Tratamiento físico-quirúrgico del carcinoma de la mama. - 1929. Contribución al estudio de la esterilidad femenina. - 1929. Cirurgia conservadora en Ginecología. - 1930. Embarazo doble recidivante. - 1930. Útero doble y vagina doble. - 1930. Abdomen agudo por vólvulo de los anexos. - 1932. La reacció de Lorincz en el diagnòstic biològic del embarazo. - 1932. La reacció de Brouha en el diagnòstic del embarazo. - 1932. La reacció de Besredka en el diagnòstic biològic de la tuberculosi genito-peritoneal femenina. - 1932. Formas anatomo-patológicas de la tuberculosi genito-peritoneal femenina. - 1932. Embarazo intersticial. - 1934. Tratamiento de eleccion de los miomas uterinos. - 1939. Trastornos digestivos de origen genital femenino. - 1945. Operatoria ginecológica conservadora.

Així mateix va col·laborar en els cursos d'ampliació d'estudis organitzats a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau pels professors: E. RIBAS I RIBAS, CORACHÁN, A. PUJOL I BRULL i F. TERRADES. La majoria de treballs foren publicats en «Annals de Ciències Mèdiques», «Annals de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau» i els «Annals dels Congressos de Metges de la Llengua Catalana». Conservà sempre una gran estimació per la terra que el veié néixer, Calonge, fent-hi freqüents escapades de cap de setmana on encara un fill conserva la casa pairal construïda pels avant-passats de part materna en l'any 1750. La lectura dels clàssics, de Plà i Gaziel, l'agricultura i la cria de faisans ompliren les seves millors hores d'oci. (A. PONJOAN)

POUS I PUIGMACIÀ, LLUÍS. Nasqué a Barcelona, el 3 de març de 1911. Cursà el batxillerat als Escolapis. Estudià més tard a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, llicenciant-se en Medicina i Cirurgia al juliol de 1936. Durant el seu perío-

de de formació com a Obstetre i Ginecòleg, la seva vida estigué íntimament lligada al Servei del Prof. PERE NUBIOLA, de l'Hospital Clínic, on ocupà diferents càrrecs assistencials. La Guerra Civil, com a d'altres companys de la seva generació, truncà temporalment les seves inquietuds ginecològiques. Un cop acabada la guerra, s'incorporà al Servei d'Obstetrícia de la Clínica de l'Aliança, on desenvolupà la major part de la seva vida professional hospitalària, arribant a ser el director de l'esmentat Servei fins a la seva mort. Compartí aquesta tasca amb la de Cap de Ginecologia de l'antic S.O.E., guanyant aquesta plaça per oposició, i treballant a la 6.ª planta de la primera Residència de la Vall d'Hebron. Inquiet investigador dels problemes de l'Esterilitat Conjugal, fundà a la Clínica de l'Aliança un dels primers Serveis nacionals per a l'Estudi de l'Esterilitat, en el qual es formaren alguns dels ginecòlegs que ocupen avui un lloc destacat a la Societat Mèdica espanyola. Dedicà els seus esforços d'una manera especial a l'estudi del factor tubàric, esforços que quedaren plasmats a la seva tesi doctoral dedicada a la «Tuberculosis genital inaparente y Esterilidad». En col·laboració amb d'altres companys publicà un important nombre de treballs, però d'una forma especial amb el seu amic Dr. JOAN COMAS FUNALLET. Les revistes de l'època recolliren aquest important nombre de publicacions. Participà en innumbrables reunions científiques; des de les sessions de l'Antiga Acadèmia de Ciències Mèdiques de la Via Laietana, fins als més significatius Congressos Nacionals i Internacionals. Fou membre fundador i/o numerari de les diferents Societats de l'especialitat, això com d'altres prestigioses societats internacionals. Possiblement, una de les seves més grans satisfaccions fou la concessió, el 1954, del Premi de la Societat Espanyola per a l'estudi de l'Esterilitat. Morí el 2 de setembre de 1975, en plena maduresa professional (64 anys).

(LL. POUS IVERN)

Addendum. En una nota necrològica publicada a «Progressos d'Obstetrícia i Ginecologia», SANTIAGO DEXEUS, director de la publicació, deia entre d'altres coses: «LUIS era hombre abierto, amigo de todos, y muchas generaciones de ginecólogos recordarán su persona en los congresos. Tuvo la satisfacción de que su hijo LUIS continuara brillantemente la labor del padre, y estoy seguro de que los éxitos de LUIS JR. constituyeron las más profundas alegrías del padre. Para mí el Dr. POUS I PUIGMACIÀ fue siempre un hombre joven, y quiero pensar que como tal murió, e imagino aplicadas a él las palabras de Maragall: «Hemos visto morir hombres jóvenes ardientemente enamorados de la vida y éstos eran los que morían mejor».

(Redacció)

PROUBASTA I MASFERRER, FELIP. Va néixer a Mataró (Barcelona), el 1866. El seu pare fou professor de 2a ensenyança i director del «Colegio de San Hermenegildo de Barcelona». Els primers estudis els cursà al «Colegio Valldemía», de Mataró. Un cop acabat el batxillerat, i per expressa voluntat del seu pare, cursà la llicenciatura de ciències. Però sentí també vocació per la medicina, i entrà per iniciativa pròpia en aquesta Facultat. Es traslladà a Madrid per doctorar-se, sufragant ell mateix les despeses treballant de taquígraf. Per aquell temps havia ja taquígrafiat algunes sessions del Congrés de Diputats. Investit amb el grau de Doctor en Medicina i Cirurgia, se sentí excessivament jove per exercir l'especialitat a la qual es volia dedicar. És per això que es traslladà a París, amb tres objectius principals: primer, guanyar-se la vida; segon, assistir a les conferències de les Càtedres de Medicina i Cirurgia de la Universitat de París; tercer, entrar en un hospital com ajudant d'un metge de la seva especialitat. Hi residí tres anys, tornant després definitivament a Barcelona. Estigué a París com a intern en el Servei d'Obstetrícia de l'Hospital General, amb la qual cosa pogué costejar-se la seva estada a la capital francesa. A França sedimentà els seus coneixements apresos a les aules, ampliant-los simultaniejant les visites i intervencions amb l'assistència a conferències pronunciades per rellevants figures de l'època, que passaven per les tribunes de les càtedres de la Universitat de París. Gran estudiant, als 45 anys aprengué l'ale-

many. Des d'aleshores, tingué predilecció per les obres procedents de les nacions germàniques, que estudiava ininterrompudament. A més de l'estudi teòric, era un assidu de l'Hospital Clínic, on treballà el cadàver. Com a persona fou un home de gran cor, extremadament humil, sempre absorbt en els seus pensaments. Tenia un finíssim sentim de l'humor, de què en feia gala explicant, de tant en tant als seus amics, algun acudit o relat humorístic. Buscà l'equilibri a la seva vida intel·lectual freqüentant les sales de gimnàstica i practicant amb gran afecció la caçera. Va ser President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears de 1915 a 1918.

(M. CARRERAS R. i M. GARRIGA R.)

PUIG I ROIG, PERE. Va néixer a Sant Pere de Ribes (Garraf), el 1891 i morí a Barcelona el 1980. Fill del Doctor en Medicina RAMON PUIG, i Josefa Roig. Cursà els estudis secundaris al Col·legi dels Pares Escolapis de Vilanova i la Geltrú. Estudià medicina a Barcelona (1915), i es doctorà a Madrid el 1918, amb la qualificació d'excel·lent. S'especialitzà en Tocologia, si bé durant els primers quinze anys d'actuació professional, es dedicà simultàniament a la Puericultura. Treballà a la Maternitat de Barcelona. L'any 1919 era director dels Dispensaris de Maternologia de la Lluita contra la mortalitat infantil. L'any 1945 dirigia el servei de Maternologia de l'Institut Corachán. Fou autor de diferents llibres dedicats a la mare i el fill. Acèrrim defensor del «part natural» sense anestèsia de cap tipus, tingué seriosos enfrontaments amb els obstetres barcelonins, que a la dècada dels 50 decidiren introduir l'analgo-anestèsia en el part (S. DEXEUS I FONT, per exemple). Al seu llibre «Para una generación mejor» (1955), recolzant-se en arguments mèdics i morals (paraules de Pius XII al IV Congrés Internacional de Metges Catòlics, 1949), qüestiona l'ètica de l'anestèsia en el part normal.

(Redacció)

PUIG I SAIS, HERMENEGILD. Va néixer a Albons (Girona), el 1860 i morí el 1941. Estudià el batxillerat a Girona i la carrera de metge a Barcelona, llicenciant-se el 1886. Durant els primers anys exercí la professió al Prat de Llobregat, fins que es traslladà a Barcelona el 1890. Aquí continuà la seva tasca fins a la seva mort. El 1892 fou nomenat metge auxiliar de l'Hospital de la Santa Creu, i el 1900 director de la Policlínica de l'Hospital de la Nostra Senyora del Sagrat Cor, càrrec que deixà el 1904, continuant com a metge segon de la Secció de Medicina, en substitució del doctor CARRER, que en aquell temps dimití. L'any 1907, la Junta de l'Hospital li comunicà que, com a conseqüència de l'estat crític del director de la «Revista de Medicina», hauria de fer-se'n càrrec ell. Prestà aquest servei interinament durant més de vint anys, fins que el 1928 fou nomenat metge primer. El 1900 esdevingué tresorer de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, càrrec que exercí durant catorze anys, sent elegit president de la mateixa corporació el 1914. El 1932 fou nomenat Acadèmic corresponçal, i el 1936 Acadèmic electe per la Secció d'Higiene de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona. El 1919 fou escollit president del Sindicat de Metges de Catalunya, i el 1923 diputat provincial. A l'Assemblea de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, aplegada a Palma de Mallorca, fou escollit president del VIII Congrés, celebrat a Barcelona l'any 1934. Morí el 1941 a conseqüència d'un accident. Publicà: *El problema de la natalitat a Catalunya*, discurs (1915); *Règim alimentici de la febre tifoidea i de les toxi-infeccions agudes endodigestives en general* (1917); *Tractament de la septicèmia tifoidea* (1919); *Diagnòstic precoç de la tuberculosi pulmonar en l'adult* (1932), i diversos articles a diaris i revistes.

(Gran Enciclopèdia Catalana, 1978)

QUERALTÓ I ROS, JAUME. Va néixer a Sant Andreu de Palomar (Barcelonès), el 1869 i morí a Barcelona, el 1932. Metge d'idees republicanes. Fou un dels iniciadors de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, l'any 1892, així com de l'Institut Mèdic Social de

Catalunya, organismes que presidí. El 1898, ara ja fa un segle, fundà una primera revista mèdica escrita en català «La Gynecologia Catalana». El 1909 ingressà a l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. Assumí popularitat a l'interessar-se pel tractament de la tuberculosi, i en denunciar la tasca reaccionària del Patronat Oficial de lluita contra la tuberculosi. Fou un dels organitzadors i president d'honor del Primer Congrés Espanyol Internacional de la Tuberculosi. Sense militar en cap partit, encapçalà la candidatura de Renovació Republicana del 1914 i del Bloc Republicà Autonomista, el 1916. És autor, entre d'altres obres, de: *Etiología y patogenia de la metritis simple*, (1815) i *Higiene de la mujer* (1907). (Gran Enciclopèdia Catalana, 1978)

RECASENS I GIROL, SEBASTIÀ. Nasqué a Barcelona el 1863, a la barriada de Sarrià, i morí el 1933, a Madrid. Cursà els estudis primaris a una escola pública del seu barri, fent el batxillerat a un Institut de la ciutat comtal. Inicià els estudis universitaris a la Facultat de Medicina de Barcelona, acabant-los als 19 anys amb una qualificació d'excel·lent. Tingué un expedient ple d'excel·lents i matrícules d'honor. N'aconseguí tres en disciplines quirúrgiques, a les quals de seguida s'hi afecionà. Es doctorà a Madrid amb la tesi: «De la acción fisiológica de la digital y su empleo en las afecciones del corazón». La qualitat del treball, guardonat amb la màxima qualificació, demostrà la seva sòlida formació en medicina bàsica. No en va es formà al costat del gran internista, el professor BARTOLOMÉ ROBERT, de l'Hospital de la Santa Creu. Quan encara era estudiant de medicina obtingué, mitjançant una disputada oposició, la plaça de «preparador anatómic», presentant unes preparacions que cridaren l'atenció dels jutges. Dificultats en l'ordre econòmic, personal i familiar l'impulsaren, el 1885, a presentar-se a unes oposicions per proveir metges de la Beneficència Municipal de Girona, aconseguint-ne una sense dificultat. De seguida compregué que les seves il·lusions per assolir una millor formació no anaven per aquí, i retornà a Barcelona. En aquesta ciutat, fou metge ajudant de l'Hospital de la Santa Creu amb el gran ginecòleg i destre operador Dr. MIGUEL A. FARGAS, ajudant també al Dr. SALVADOR CARDENAL a l'Hospital del Sagrat Cor. El 1893 ingressà com a cirurgià a l'Hospital dels Nens Pobres, fundat pel Dr. VIDAL SOLARES, il·lustre pediatre. Quan inesperadament quedà vacant la Càtedra d'Anatomia Topogràfica i Operacions de la Facultat de Medicina de Madrid, se n'hi anà el 1898, competint amb d'altres grans metges —el Dr. RAMÓN JIMÉNEZ i el Dr. ENRIQUE ISLA—, ambdós gran anatómics i cirurgians madrilenys, molt coneguts. Presidí el Tribunal el Prof. JULIAN CALLEJA, degà de la Facultat de Medicina i mestre del Dr. JIMÉNEZ. La disputa fonamental s'entaulà en principi entre aquest i el Dr. ISLA. RECASENS I GIROL realitzà uns brillants exercicis pràctics a la sala de dissecció, extirpant el gangli de Gasser, executant-ho d'una manera ràpida i neta. Requerit per part del president per tal que mostrés el gangli, el català tombà sobre la taula la seva copalta, llançant-hi el gangli perfectament dissecat, com si es tractés d'un autèntic joc malabar. Finalment, la càtedra fou adjudicada al Dr. JIMÉNEZ.

El desembre de 1898 morí el prestigiós Catedràtic d'Obstetrícia de Madrid, D. ÁLVARO DEL BUSTO, que ostentava el títol de «Marqués del Busto». Com a conseqüència de la seva mort, s'anuncià la vacant oposició, en la qual RECASENS competí amb el Dr. MARTÍN VALLEJO LOBÓN. El català la guanyà d'una manera rotunda. FERNÁNDEZ CHACÓN i RECASENS es posaren d'acord per exercir-la; el primer es féu càrrec de la Ginecologia, mentre que el segon s'ocupà de l'Obstetrícia. És a partir de llavors quan es desdoblen les malalties de la dona, separant-se les càtedres d'Obstetrícia i Ginecologia. El 1906 ingressà com a membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Madrid, desenvolupant la seva tesi sobre «La tuberculosi genital de la mujer». Amb un ampli domini d'ambdues matèries, publicà el 1907 el seu «Tratado de Obstetrícia», que assolí un gran èxit, esgotant-se de seguida diverses edicions, i que serví de text a tots els estudiants espanyols de l'època. De la seva família, deixaren també una petja en el

camp ginecològic LUIS RECASENS, catedràtic a Sevilla, i el seu nét EUGENIO RECASENS, també catedràtic a Cadis i posteriorment a Saragossa. Durant els últims anys de la seva vida dirigí la Ginecologia, a la Clínica madrilenya de la Concepció. SEBASTIÀ RECASENS fou un gran cirurgià abdominal i sobretot de l'aparell genital femení, introduint els principis fonamentals de l'asèpsia i l'antisèpsia, així com l'hemostàsia. Introduí també, al nostre país, la nova terapèutica de la radioteràpia profunda i la radiumteràpia, afinant les més adequades tècniques, amb què aconseguí d'obtenir la curació de malalties de càncer. Durant la darrera etapa de la seva vida dedicà la seva més gran atenció a la lluita contra el càncer ginecològic. El seu «Tratado de Ginecología» aparegué el 1918, editat a Madrid, imprimint-se en pocs anys la 6.ª edició. El 1916 fou nomenat, a proposta del Claustre, degà de la Facultat de Medicina de Madrid. El 1932 ocupà la direcció de la Maternitat de Santa Cristina, succeint en el càrrec al Dr. JOSÉ GÁLVEZ GINÁCHERO, important especialista malagueny.

A la mort del «Conde de San Diego», el Dr. RECASENS, en funcions de metge de cambra, atengué a la reina Victoria Eugenia, en el naixement de l'Infant Gonzalo. Com a degà, formà part de la Junta constructora de la Ciutat Universitària de la Moncloa, recolzant amb entusiasme la felicitat iniciativa del rei Alfons XIII, intervenint en el plantejament i execució de l'Hospital Clínic i de la Facultat de Medicina. Fou objecte d'homenatges i distincions molt prejadades. Estigué en possessió de la *Gran Cruz de Isabel la Católica*, de la *Banda de la Orden Republicana*, de la *Gran Cruz de Santiago*, de la *Gran Cruz de Espada de Portugal*, etc. Fou també *Comendador de la Legión de honor*, corresponsal estranger de *La Academia de Medicina de París*, *Doctor «Honoris Causa»* de les Universitats de Toulouse, Montevideo i Buenos Aires, *Miembro Honorario* de la «Société d'obstetriciens et gynecologiens» de París, i de la «Md'Obsdtetriciedizinsische Gueselsllschaft» de Berlín. Amb motiu de la seva jubilació el 15-4-1933, se li rendí un grandios homenatge al Gran Anfiteatro del Hospital de S. Carlos, amb l'assistència d'un gran nombre de professors, metges i alumnes. Ja llavors estava malament de salut, després de patir un tumor abdominal que li anà traient les forces. Morí finalment el mateix any 1933.

(R. FUSTER)

RIBAS I MAGRÍ, JOAN. Nasqué a Barcelona el 9 d'abril de 1910 i morí també a Barcelona el 17 d'abril de 1989. Era fill del Dr. JOAN RIBAS I PERDIGÓ. Estudià Medicina a la Universitat de Barcelona i es llicencià l'any 1933. Durant el període clínic de la carrera, guanyà les oposicions d'alumne intern d'Obstetrícia a la Càtedra del Professor PERE NUBIOLA. L'estada en el Servei del Professor NUBIOLA, fou bàsica en la seva formació, de manera que sempre es va considerar un deixeble de l'escola NUBIOLA sobretot pel que fa a les extraccions fetals amb fòrceps (sempre els fòrceps amb corba pèlvica tipus NAEGELE, LEVRET, TARNIER, etc.). L'any després d'acabar la carrera, començà a ajudar quirúrgicament al Dr. PERE TORRUELLA I LARRAZ i això el portà a treballar cada cop més a la Clínica Maternal de Santa Madrona del carrer Torrent de les Flors 151, obra social de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat que el 1950 es va traslladar al carrer Aragó. Allí tingué ocasió de conèixer el Dr. SANTIAGO DEXEUS I FONT, director de la Clínica en aquells moments, i aquí, sempre explicava, li devia l'aprenentatge de les tècniques operatòries del part de natges i de la versió i gran extracció. En esclatar la guerra civil, a poc a poc els metges de la Clínica Maternal anaren marxant fins que a començaments del 1937 es quedà sol per assistir totes les pacients que acudien a la Clínica. Aquells dos anys i mig d'intens treball en condicions difícils (a voltes en ple bombardeig) i escassetat de mitjans, foren decisius en el seu futur, i la pràctica aleshores adquirida li permeté de guanyar-se posteriorment, una justa fama d'obstrete experimentat, que posà a disposició de les seves pacients i a l'ensem, dels nombrosos companys que al llarg de la seva vida professional tingueren la sort d'apendre al seu costat, tant les aplicacions de fòrceps com les versions internes seguides de gran extracció.

(J. RIBAS I BARBA)

RIPOLL I TORRAS, JOSEP. Va néixer a Barcelona el 22 de juliol de 1905, tercer fill del matrimoni de F. Ripoll Fortuño (Advocat, Polític i Economista) i Carmen Torras, neboda del famós cirurgià. Des de ben petit ja va manifestar la seva inclinació envers la medicina, feia dissecció en animals i ho investigava tot. Home de fermes conviccions religioses i a la vegada amb un esperit liberal que el va separar de qualsevol institució de tipus oficial. Va fer els estudis de medicina a la Facultat de l'Hospital Clínic, llicenciant-se l'any 1929 amb la nota d'excel·lent. Aconsellat pel seu mestre professor PERE NUBIOLA va anar a París a fer una ampliació d'estudis sota la direcció dels professors FORT i VOCEAU, a l'Hospital Brocca, dedicant-se especialment a la Tocúrgia i l'Esterilitat. Un any després retorna a Barcelona i passa a formar part del Cos de guàrdia de l'Hospital Clínic sota la direcció del Professor NUBIOLA, escrivint el capítol de la Cesària per La Enciclopèdia Ginecològica Nubiola-Zarate. L'any 1934 es va casar amb M. Enriqueta Espiau, dona que li va fer costat i ajudà en totes les tasques que va desenvolupar. Varen tenir dotze fills. Durant la guerra civil, després de múltiples avatars, va ser voluntari com a cirurgià a l'Hospital militar de la població d'Oña. Acabada la guerra va ingressar com auxiliar a la càtedra del Prof. VICENTE CARULLA dedicant-se al tractament del càncer ginecològic quirúrgic i posteriorment al seu tractament amb l'aplicació del Ràdium. Amb un grup de companys durant aquest temps va fundar la Clínica del Carme a la ciutat de Badalona, pionera durant molts anys en tractaments quirúrgics i ginecològics, on va crear un cos facultatiu per atendre els malalts de la S.A. Cros, primera indústria química del país. L'any 1958, amb la gran ajuda de la seva dona, va inaugurar la Clínica del Carmen, aquest cop a Barcelona, dedicant-la a la seva mare que el va deixar orfe als 3 anys. Remodelant l'antiga clínica urològica dels Drs. ESCAYOLA. Aquí fins la seva retirada de la medicina és on va desenvolupar tota la seva acció basada en l'observació i tractament dels malalts. Pioner en la inducció del part (avui anomenat part a la carta) l'any 1960 va induir el 80% dels 400 parts efectuats. Introduïdor del sistema d'analgèsia al part amb el G.G. perfundint L.A.D.O. SI (Largatil Dolantina i Fenegan) perfeccionat el sistema de perfusió inventant un sistema de «by pas» per injectar tres serums a la vegada, amb un sistema regulador per aconseguir arribar a la dossificació de 3 gotes per min. i una agulla per punxions endovenoses fruit de la col·laboració amb el seu company l'analista RICARDO ROCA DE VIÑALS. Produïda posteriorment per la casa Abott sota el nom «Papillon». Durant aquest temps va intuir les unitats d'oxitocina, va posar en marxa un sistema d'inducció del part molt semblant al descrit després per l'Escola de Cardiff, i va començar a parlar del fenomen d'hipotensió en les parteres en decúbit supí per compressió de la vena cava. Gran observador defensava com a eines principals del metge la història clínica, l'exploració i el sentit comú, essent secundàries les proves complementàries i com confirmació del diagnòstic. Els que treballàvem amb ell recordem les sessions crítiques després de cada intervenció o part. Als 80 anys, després d'haver assolit la xifra de més de 10 000 parts assistits i milers d'intervencions ginecològiques va deixar d'exercir la medicina, continuant la seva tasca 4 dels seus dotze fills (RAIMON, ENRIC I XAVIER com a ginecòlegs i l'Alegria com a llevadora). Potser seria molt feliç al saber que una tercera generació de Ripolls ginecòlegs s'inicia amb el seu nét GUILLERMO. Les seves restes mortals descansen a l'ermita de Sant Llop a Sant Vicens de Montalt. (RAIMUNDO RIPOLL ESPIAU)

ROBLEDI NEGRINI, ENRIC. Va néixer a Barcelona, el 1859 i morí a la mateixa ciutat el 1919. Llicenciat en medicina i cirurgia el 1879, als seus dinou anys. Doctorat el 1881. El seu nom anà vinculat amb els de ROBERT, ESQUERDO, FREIXAS, CRESPO i tantes d'altres figures representatives del màxim valor científic de llavors. Com el seu antecessor, el que el féu cèlebre no fou l'especialitat tocològica, com seria lògic de pensar tractant-se del director d'una Maternitat, sinó la Medicina general. Ell no era un tocòleg, era un perfecte metge general. Ingressà al Cos Mèdic Municipal el 1887 amb una

actuació brillant. Durant l'epidèmia de còlera que assolà Barcelona, l'Ajuntament acordà concedir-li una Medalla i un Diploma per tal de premiar la seva excel·lent tasca. Presidit per l'alcade Morales Pareja, l'Ajuntament li encarregà, pels seus mèrits, l'organització de la Casa de Maternologia de Barcelona recentment creada. Desenvolupà una admirable activitat, projectant i ordenant tots els Serveis. A les poques setmanes de prendre'n possessió (ROBLEDO inaugurà el nou local, el 1913), la Casa de Maternologia funcionava ja amb remarcable activitat. Arribava sempre el primer de tots, a les set del matí, inspeccionava els dispensaris, l'esterilització de la llet, les preparacions pel repartiment i el moviment assistencial de la Casa, que vigilava i controlava des del seu despatx de la direcció. Assolí un prestigi tan gran, que ingressà a totes les Institucions mèdiques importants de la ciutat; fou Acadèmic de la de Ciències Mèdiques de Catalunya, de la Mèdico-Farmacèutica, de la Higiene de Catalunya, de la dels Amics del País, que li encarregà la seva magnífica monografia sobre «Habitaciones para obreros», editada el 1892. Publicà també una monografia amb els treballs i serveis realitzats a la Casa de Maternologia. Morí als cinquanta-nou anys, d'«angor-pectoris».

(M. GARRIGA R.)

ROCA I HERAS, JOSEP MARIA. Barcelona, 1863-1930. Metge i erudit. Estudià medicina a Barcelona i assolí prestigi com a sifiliògraf. Fou metge auxiliar a l'Hospital de la Santa Creu (1890-96). Fou un dels fundadors de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i el 1898 hi llegí la primera comunicació en català («La sífilis a l'edat mitjana»). Assistí a diversos congressos internacionals llegint comunicacions, presidí el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana i en el cinqué aportà un treball sobre l'Estudi General de Lleida. Membre d'Unió Catalanista, presidí en diverses ocasions l'Ateneu Barcelonès (1908-10, 1913-15); fou membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de l'Acadèmia de la Llengua Catalana i del consell directiu dels jocs florals de Barcelona. Publicà destacats estudis sobre la història mèdica de Catalunya, especialment dels regnats de Joan I i de Martí l'Humà. Entre molts d'altres hom pot destacar: Lo «Regiment de pestilència i mortandat» de mestre Jaume d'Agramunt (1910); Elogi de Mestre Guillem Coltell, metge dels reis d'Aragó Pere III i Joan I (1912); «La Medicina Catalana en temps del rei Martí» (1919); «Ordinacions de l'Hospital General de la Santa Creu de Barcelona» (1920), i especialment Joan I d'Aragó (1929), premi Patxot 1926.

(*Gran Enciclopèdia Catalana*, 1978)

RODES DE SISTERNES, LEOPOLDO. Naixé a Lleida el 17-07-1916. Morí a Barcelona el 14-01-1986. Estudià Batxillerat en els Escolapis. Va cursar la carrera a la Facultat de Medicina de Barcelona, i tot seguit es traslladà a Tübingen (Alemanya) romanent-hi durant 4 anys fent l'especialitat d'Obstetrícia i Ginecologia, amb el Prof. RICHARD WANDER. També estigué treballant a la Universitat d'Heidelberg. A la seva tornada a Barcelona es va incorporar a la Seguretat Social com a Cap Clínic, desenvolupant la seva tasca a l'Ambulatori del carrer Manso i a la Residència Maternal. A principis dels cinquanta amb d'altres companys creà una Mútua Asseguradora «MEDICIR» assistint als seus pacients així com a la seva clientela privada a la Clínica del Pilar. Fôu dels primers en incorporar a la clientela privada el Monitor cardiotocogràfic per a la direcció mèdica del part, al facilitar-li l'aparell el Prof. TURNBULL de Cardiff, amb motiu de la seva primera visita a Espanya, per dirigir el Curs d'Inducció al Part a l'Institut Municipal de Maternologia de Barcelona. Era un acèrrim defensor de l'episiotomia central, la qual practicava sistemàticament ressaltant el millor confort que proporcionava a les pacients front a la medio-lateral més utilitzada per la resta dels companys. Reconeixia encara que alguna vegada, amb aquesta tècnica s'afectés l'esfínter extern de l'anús o fins i tot el recte la seva reparació era molt simple i sense complicacions. Va ésser una persona molt estimada i respectada per tots els seu companys, guanyant-se

l'estima i consideració de tots els qui el van conèixer. Va treballar fins l'últim moment i sempre amb la inquietud d'aprendre i de contínua superació. (M. CAMARASA)

RODRÍGUEZ SORIANO, JOSÉ ANTONIO. Nasqué a Castelló de la Plana, el 19 de març de 1921. Cursà el batxillerat a l'Institut de Palma de Mallorca (1939), i estudià Medicina a la Facultat de Barcelona, llicenciant-se amb excel·lent al 1945. Es doctorà el 1951, a la Universitat de Madrid, també amb excel·lent. Es distingí ja d'estudiant en Ginecologia i Obstetrícia, aconseguint sengles matrícules d'honor i plaça d'alumne intern al Servei que dirigí VÍCTOR CONILL MONTOBBIO fins a la seva jubilació, el 1956 (càtedra II d'Obstetrícia i Ginecologia des del 1950, després que MANUEL USANDIZAGA succeís, en la mateixa càtedra, a PERE NUBIOLA). Un cop llicenciat, JOSÉ ANTONIO prosseguí la seva formació de ginecòleg i obstetra en l'esmentat Servei, on actuaria de Cap Clínic i ajudant de classes pràctiques del 1950 al 1957. Si bé es formà amb orientació ginecològica, la seva preparació es consolidà en àmplies bases anatòmiques i anatomopatològiques. Cursant a Barcelona les assignatures de doctorat, i fent la tesi al laboratori d'anatomia dirigit per SALVADOR GIL VERNET, RODRÍGUEZ SORIANO tingué l'oportunitat de practicar dissecció i ensenyar Anatomia, actuant de professor Adjunt de tècnica anatòmica II, de 1947 a 1957. D'altra banda, procurà instruir-se en tècniques anatomopatològiques d'aplicació ginecològica al laboratori d'Anatomia patològica de JULIO SÁNCHEZ LUCAS, de la càtedra del qual havia estat alumne intern i fins i tot Ajudant de classes pràctiques (1945-46), i a l'ajut del qual recorregué quan practicà i examinà frotis vaginals o raspats en Ginecologia. Amb un bon bagatge de treballs i publicacions i amb una gran experiència docent i assistencial, el Dr. RODRÍGUEZ SORIANO obtingué per oposició, el 1964, la plaça de director del Servei de Ginecologia de l'Hospital del Sagrat Cor. Aquest vell Hospital, cèlebre per l'aureola d'en Cardenal i la seva escola, es trobava llavors en fase d'ampliació i renovació, cosa que comportaria profunds canvis socioeconòmics, estructurals i funcionals. S'inicià el 1962, succeint-se en diverses etapes, jalonades per la inauguració de la nova Policlínica (1971), i el nou Hospital (1976), i per la seva venda a la Mutualitat «Quinta de Salut l'Aliança» (1980). Des de la seva incorporació, el Dr. RODRÍGUEZ SORIANO participà amb il·lusió en els projectes de modernes instal·lacions, pel futur Servei de Ginecologia, així com en l'organització immediata del personal i mitjans necessaris per posar de seguida en marxa les iniciatives projectades: Dispensaris principal i especials (d'esterilitat i fertilitat, de ginecologia endocrina, patologia mamària i d'altres), Quiròfan per operacions de ginecologia, Laboratori de citologia i histopatologia ginecològica, i Unitats de lluita contra el càncer genital i mamari. El 1980, setze anys després, tot el projectat funcionava a ple rendiment, i el Servei de Ginecologia era conegut com un dels millors, no només en el nou Hospital i Policlínica del Sagrat Cor, sinó també en d'altres de Barcelona i Espanya. Desenvolupà, també, destacades tasques docents i d'investigació, com cursos monogràfics professats per personal propi i d'altres centres, a més de publicar treballs i ponències a revistes o congressos. Com autor únic o en col·laboració, el Dr. RODRÍGUEZ SORIANO publicà un centenar d'articles i participà en nombrosos congressos, a vegades com a ponent en temes de ginecologia endocrina, que sempre foren del seu màxim interès. Fou membre destacat de diverses societats nacionals i internacionals, no només de Ginecologia i Obstetrícia, sinó també de Citologia, Endocrinologia, Oncologia i d'altres. Des de 1955 fou Acadèmic Corresponsent de nostra Reial Acadèmia, en virtut del premi «Anales de Medicina y Cirugía», obtingut per oposició al 1954, amb el treball «Bases fisiológicas, indicaciones y peligros de la terapéutica con estrógenos en la mujer», les aportacions originals del qual publicaria després en alguns articles o revistes, o en posteriors congressos. Casat amb la Sra. Carmen Muñoz Donate, tingué quatre fills, un dels quals (ANTONI), continuà l'especialitat del seu pare. Morí a Barcelona, el 27 d'agost de 1994.

(S. VIDAL SIVILLA)

ROIG I BOFILL, EMERENCIÀ. Va néixer a Santiago de Cuba (Cuba), 1848 i morí a Barcelona el 1903. El doctor ROIG es distingí sent alumne a les aules, a les clíniques i a les sessions escolars del cèlebre Institut Mèdic, corporació de professors i estudiants molt semblant a l'Acadèmia. Cursà el doctorat a Barcelona, quan aquesta Universitat podia conferir el títol. La investidura (la primera que es realitzava a la ciutat comtal) li fou conferida al Saló de Cent de la Casa Consistorial. Viatjà a França per ampliar coneixements, estudià la Patologia interna amb GUBLER, BEGIER I SÉE; la Cirurgia, amb GOSSELIN i RICHET; la Ginecologia, amb GALLARD; i l'Obstetrícia, amb DEPAUL i PAJOT, del qui fou en endavant un devot entusiasta abans ja de fixar les seves activitats en el cultiu d'aquestes darreres especialitats. Quan tornà de París, es dedicà a cultivar una clientela que augmentà ràpidament, gràcies a les seves bones relacions i a la ferma protecció que li dispensà el seu cunyat, el doctor ROBERT, amb qui publicà un tractat de malalties de l'aparell digestiu que obtingué gran acceptació a la classe mèdica. Ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona el 1872, versant el seu discurs de recepció sobre la «Patogenia y tratamiento de la fiebre puerperal». Fou soci de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i fundador, l'any 1887, de l'Acadèmia que sorgí de la fusió entre aquella primera i la Societat del Laboratori, de la que n'era membre actiu. Per les seves dots científiques fou elevat a la presidència de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (1899-1901) com ho havia estat abans de la Reial Acadèmia de Medicina. Entre les seves principals publicacions, cal destacar: «La epidemia de Calella. Tratamiento del muguet. Patogenia y tratamiento de la fiebre puerperal. Duración del parto fisiológico. La fiebre puerperal. La eclampsia de las puérperas. Estudio del alumbramiento natural. Contribución al estudio de la eclampsia puerperal», etc.

(M. CARRERAS R. I M. GARRIGA R.)

ROIG I PIERA, IGNASI. Va néixer a Barcelona, el 1920 i morí a Sant Pere de Ribes el 1996. Fill del Doctor PAU ROIG MUNTANER, i Maria Piera. Cursà els estudis a Barcelona, llicenciant-se a la Facultat de Medicina, amb la promoció de 1952. S'especialitzà en Ginecologia. Fou metge intern de guàrdia i metge assistent, per oposició, de la Casa Provincial de la Maternitat de Barcelona. Més tard, ocupà el càrrec de director del Servei d'Obstetrícia d'aquesta mateixa Casa. En col·laboració amb el professor DEXEUS, fou autor de la ponència *Influencia del criterio obstétrico sobre la mortalidad y morbilidad fetal del recién nacido*. Prengué part a totes les Convencions de Metges ex-residents de la Casa Provincial de Maternitat de Barcelona, publicant nombrosos treballs sobre l'especialitat. Un fill seu, IGNASI ROIG I MIRET, s'ha dedicat també a la Ginecologia.

(Redacció)

ROIG I RAVENTÓS, JOSEP. Va néixer a Sitges (Garraf), el 1883 i morí a Barcelona, el 1966. Es llicencià en medicina a Barcelona. Nascut i educat en un ambient d'artistes, fou metge. La inclinació i decisió del futur acadèmic no sorprenen si tractem de reproduir el clima que es respirava a la llar paterna. Eren assidus de la casa el Dr. D. EMERENCIÀ ROIG i el Dr. ROBERT. El Dr. EMERENCIÀ ROIG era el prototipus del metge consultor, amb excel·lents relacions i posseïdor d'una clientela vasta i distingida. No cal presentació per la gran figura del Dr. ROBERT, de màxima altura durant molts anys, en la vida mèdica i política de les nostres terres. El contacte amb aquests homes d'excepció, ambdós acadèmics, no hagués estat potser determinant en l'elecció de carrera si no hagués existit alguna cosa més. El seu reducte familiar decididament obert a tot allò que significués bondat i bellesa. En aquell pis de Via Laietana, replet d'obres d'art, JOSEP ROIG va sentir ponderar els mèrits dels mestres. D'aquesta manera, el bon exemple va recaure sobre un terreny excepcionalment ben disposat. Estudià a la nostra Facultat, instal·lada llavors a l'Hospital de la Santa Creu. Fou un alumne brillant. S'inclinà cap a l'exercici de la Pediatria que, en el primer decenni de segle, anava molt freqüentment unida a la Tocologia. Influí en aquesta orientació la plaça de metge de

número que va obtenir en la llavors anomenada «Casa de Maternidad i Expósitos». Havent conegut l'ambient quinze anys més tard vaig comprendre la gran font de coneixements que li va significar aquest càrrec. Existien dues grans infermeries que estaven sempre ocupades. Quan sobrevenia una epidèmia de grip o xarampió els nens morien en proporció atterradora. En més d'una ocasió vaig poder sentir del mateix ROIG el desconsol que produïa l'aparició de la gastroenteritis, devastadora en termes inimaginables pels pediatres de les generacions actuals. En aquelles circumstàncies es multiplicava, s'instal·lava a la Casa i lluitava sense armes. Un esforç del qual s'obtenien pocs fruits, a banda de la satisfacció del deure complert. Quan el vaig conèixer de metge de número de la «Maternidad» ja estava a la secció de Tocologia. S'havia perfilat llavors definitivament la separació entre Pediatria i Tocologia. ROIG, amb fina intuïció, comprengué de seguida la necessitat d'incorporar-se amb decisió a una de les dues activitats. Renuncià a l'Obstetrícia. Faig constar el mèrit que té, perquè després d'una prolongada estada a París en el Servei de Bonnaire, havia aconseguit ser un obstrepte consumat. Deixà una àmplia clientela de mares i es passà al camp pediàtric. ROIG com a mestre, donava el que posseïa. Ensenyava el que sabia. El seu magisteri no s'exercia des d'una tribuna i el seu auditori no era una multitud d'estudiants. L'alumnat era una sola persona, el metge de guàrdia exclusivament, perquè el reglament de la Casa no permetia l'accés de gent no afectada al Servei i menys d'alumnes. Però a aquest únic alumne, li ofería un tracte d'excepció. L'animava a estudiar, li ofería a la capçalera de les malaltes els fruits de la seva experiència, l'entrenava en la realització d'operacions obstètriques sobre el maniquí. I quan arribava el moment de la veritat, si precisava realitzar alguna maniobra i no comptava amb la seguretat del deixeble, deixava de costat els seus afers, de dia o de nit, i es personava en la «Maternitat» per ajudar al vacil·lant neòfit. La relació entre mestre i deixeble tenia en el seu cas caràcters especials, perquè a més de les seves altes qualitats de metge i de tècnic s'unien les seves qualitats humanes. Recordo que en més d'una ocasió em murmurà: «He estado en el Clínico para ver a Fulano realizar una pelvitomía». Meravellosa lliçó de modèstia. La seva impermeabilitat a la vanitat era total. Quan l'intern no regressava molt puntualment a la seva guàrdia, dissimulava el seu coneixement del retard i l'incitava a la puntualitat, sense la més mínima mortificació. No es tornava a repetir. Pediatre en exercici. Hagué d'atendre durant anys una vasta clientela. La seva estampa era coneguda de clients i companys. Assegut sempre al costat del seu fidel mecànic, Joan, recorria la ciutat de punta a punta. Era matinador. Després de la quotidiana visita a l'església, i d'una frugal col·lació, sortia al carrer amb una nodrida llista de petits pacients que precisava veure abans que es tanqués el matí. Aprofitava al màxim el seu temps. No feia mai avantsala. Demanava en veu alta permís per entrar i s'endinsava a la casa fins a l'habitació del menut. Ràpid en allò que no era fonamental, era, pel contrari, meticulós en extrem en l'examen clínic. Mares i nens se l'estimaven. Disposava sempre d'alguns minuts per xerrar amb ells alegrement. Els clàssics estira i arronsa entre pediatre i pacient no formaven part del seu programa. Tot això és digne de consideració pel fet que ROIG RAVENTÓS, amb el seu físic imponent, hauria hagut d'impressionar als nens. Però ell somreïa, i llavors la seva cara s'il·luminava i els seus ulls guspirejaven, irradiant una contagiosa simpatia.

La seva tasca escrita i en congressos i conferències va ser dual, obstètrica i pediàtrica. A l'esclatar la nostra guerra, havia publicat 66 treballs, 17 dels quals eren obstètrics. Entre aquests últims hi va haver dedicats a la circulació i secreció del líquid amniòtic, tema que més endavant ha estat estudiat reiteradament. Amb antelació sobre d'altres estudiosos, va percebre el paper que podien jugar les membranes ovulars i el citat líquid en la regulació metabòlica entre fetus i mare. Assenyalar també l'èxit assolit per alguns dels seus treballs de divulgació, especialment «El problema de l'infant» i «Nociones de Maternología». D'aquest últim se n'han fet deu edicions. El llenguatge pla i senzill va afavorir la seva difusió. Probablement les seves facilitats literàries li van

servir molt en aquesta activitat de proselitisme. Avui aquest estil s'ha copiat molt, però quan aparegué la primera edició, va ser una sorpresa. ROIG i RAVENTÓS ingressà com a «Miembro numerario de la Real Academia» el 24 d'abril de 1921. En el seu discurs d'ingrés, la nota dominant és el record fervorós que tributa als seus parents, els senyors BARTOLOMÉ ROBERT i EMERENCIÀ ROIG. Transcriu íntegres unes poques frases del seu discurs. «Tiempo ha, llevo prometida la misma medalla que ostentó en calidad de académico mi inolvidable doctor ROIG, si podía, como él, llegar a ser admitido en este ambiente de ciencia y de seriedad. Vuestras bondades, así lo han permitido. He ahí la medalla que por largo tiempo ha permanecido en la austera obscuridad de un estuche cerrado. Dios quiera que al salir de nuevo a la vida y al sentir el ritmo de mi pecho, no sienta la añoranza de los años de obscuridad, temblorosa y profanada». Amb aquestes paraules ROIG donà i continuà donant un gran exemple de la seva enorme simplicitat i amor a la Reial Acadèmia. El seu discurs inaugural versà sobre: «Barcelona, ciudad cardiorrenal». Li contestà el doctor VALENTÍN CARULLA. Glossà les dificultats amb què ensopegava la seva estimada ciutat en una crisi de creixement que encara avui persisteix, si no s'ha agreujat ostensiblement. La comparava a un malalt de cor amb els seus disturbis múltiples que trobaven paral·lelisme en les tares urbanes llavors incipients, però no per això menys doloroses. Contribuí a la vida científica de la Institució amb els seus treballs. Són recordades ambdues comunicacions seves sobre escorbut infantil i profilaxi de la diftèria. Mereix citar-se un treball seu sobre lues serològica, publicat als «Anales de la Academia» el gener de l'any 1953. És una valuosa aportació a les suposades excepcions a les lleis de Colles i Profeta, llavors en ple debat. Fou escollit vicepresident al mes de desembre de 1948 i reescollit el 1954, càrrec que ocupà fins el 1958. Morí el 25 d'agost de 1966. Portava més de dos anys malalt i retirat totalment de la vida professional. Gran metge i il·lustre acadèmic. Els que hem estat en contacte amb ell i li devem molt, confiem en què perduri a les nostres ments i cors l'exemple que la seva vida ens respresenta. (S. DEXEUS I FONT)

(Prog. de Obst. y Gin. 1967)

RULL I XURIACH, JOAN DE. Va néixer a Barcelona, el 1828 i morí el 1891. Pertanyé a una família de la petita noblesa. Llicenciat en medicina a Barcelona, l'any 1852. Tres anys més tard, ingressà a l'Acadèmia de Medicina. Per optar a l'ingrés, s'havia de presentar llavors una memòria. Als 30 anys guanyà per oposició la càtedra d'«Obstetrícia, Ginecologia i Malalties dels nens», del Doctor ANTONI MAYNER I ALCOVER, que havia quedat vacant a la seva mort. Fou una de les personalitats més importants de la medicina oficial i pràctica de Catalunya. Ocupà càrrecs importants i fou degà —a l'època en què RAMON I CAJAL era professor a Barcelona—, adquirint un gran prestigi. Intel·ligent i hàbil, sabé situar-se i cultivar més la clientela particular que la pròpia ciència. Aquesta era la forma més corrent d'actuació dels metges de l'època. La memòria que presentà per a la tesi del doctorat ajuda a comprendre la importància que llavors tenia pel metge: «*Las ventajas que le reporta al médico el cultivo del trato social*». Contribuí també, en certa manera, al progrés tècnic, ideant el «traquelotomo», instrument per extreure el fetus mort. Entre les pràctiques que rebien els alumnes estaven les sessions d'espècul. RULL fou una personalitat curiosa. La seva procedència social no l'encaminava a l'estudi de la Medicina en una època en què exercir de metge no era gens prestigiós. Fou, a la vegada, obstetre i pediatre. El 1882 s'estudiava ambdues matèries —dones i nens— conjuntament. Publicà un estudi demogràfic de la Casa de Maternitat de Barcelona, que fins fa poc tingué valor informatiu quant als aspectes mèdics i socials. Dels que s'internaven, existia un 25% de mortalitat. RULL fou un orador brillant que, sent degà i havent sorprès un grup d'interns fent escàndol a una de les sales de l'Hospital, els increpà dient «¿qué es esto, carcajadas de placer en la mansión del dolor?» Va ser President de la Real Acadèmia de Medicina de Barcelona i del Congrés de Ciències Mèdiques de l'any 1888. (R. FUSTER)

SABRIÀ I AYNÍE, JOAN. JOAN SABRIÀ I AYNÍE va néixer el 27 de febrer de 1918, fruit del matrimoni format per Josep i Mercè, al mas Busqueta del municipi de Torrent, en ple Baix Empordà. Va cursar els estudis primaris i el batxillerat a l'acadèmia palafrugellenca del senyor Àngel, qui el va encaminar envers els estudis universitaris en contra de la tendència natural, familiar, dedicada a la pagesia. Els primers cursos de medicina els va professar a la Universitat de Saragossa i, després d'un breu parèntesi motivat per la guerra civil espanyola, es va llicenciar, l'any 1942, a la Universitat de Barcelona. El mateix 1942 va ingressar com a metge, primer extern i l'any següent intern, a la Maternitat Provincial de Barcelona dirigida per BOI GUILERA I MOLAS, a qui sempre va considerar «el seu mestre». A la mateixa Casa de la Maternitat conegué la senyoreta M. Teresa Rius, llevadora formada en aquesta gran escola obstètrica, amb qui es casà poc després de finalitzar l'internat. L'any 1946, una vegada acabada la seva sòlida formació en Obstetrícia i Ginecologia, s'instal·là professionalment a la ciutat de Girona on simultanià l'assistència especialitzada en algunes clíniques, amb la domiciliària, i freqüentment rural, dels parts distòcics que les llevadores, o els metges de capçalera locals, no aconseguien resoldre. Amb motiu de l'homenatge pòstum al Dr. BAUDILI GUILERA l'any 1949 va publicar, a la *Revista Española de Obstetricia y Ginecologia*, l'article «Mi experiencia con la sinfisiotomía» que va ésser molt positivament valorat per ENRIQUE ZÁRATE, l'introduïdor de la Simfisiotomia Parcial Subcutània —coneguda com a mètode de Zárate—, i que el portà a dedicar, una bona part de la seva existència, a la recerca, divulgació, ensenyança i publicació de la pròpia experiència en aquesta tècnica que representava, en aquells moments i pels països subdesenvolupats, l'única oportunitat de supervivència, en el moment del part, per a moltes mares i llurs fills. L'any 1957 fou nomenat, per concurs-oposició, Cap de Clínica de Ginecologia, de la —recent construïda— Residència de la Seguretat Social Álvarez de Castro de Girona, i el 1964 accedí al grau de Doctor en Medicina i Cirurgia amb la tesi: «Valor de la sinfisiotomía parcial subcutánea de Zárate en la Obstetricia de los países en desarrollo».

Entre 1949 y 1973 publicà un bon nombre d'articles, majoritàriament dedicats a la simfisiotomia, entre els que cal destacar, el 1971, el capítol de «Pelvitomie» a l'Encyclopédie Médico-Chirurgicale i, el 1973, l'apèndix i posada al dia de l'obra, bilingüe espanyol-anglès, de ZÁRATE: «Subcutaneous Partial Symphysiotomy». En aquest període, i pel mateix motiu, va ésser convidat a impartir conferències i cursos en universitats i hospitals estrangers destacant, per la seva durada, a la Universitat d'Alexandria, a Egipte, o al Rotunda Hospital de Dublín. La intensa activitat assistencial i científica no foren obstacle perquè exercís diferents càrrecs al Col·legi Oficial de Metges o a l'Agrupació de Ciències Mèdiques de Girona, que es dedicà a la recerca històrica recuperant, pels fills de la ciutat de Girona, l'ancestral privilegi de disposar d'allotjament i beques a la Universitat de Montepellier, que havia legat l'any 1452 el gironí Doctor JUAN BRUGUERA, o que ampliés la seva ferma formació humanista. L'any 1974 es jerarquitzà la Residència de la Seguretat Social Álvarez de Castro de Girona i fou nomenat Cap del Servei d'Obstetrícia i Ginecologia, càrrec que ocupà ininterrompudament fins al seu traspàs el 1986. Durant aquest període la seva vocació docent, que sempre havia desenvolupat en les diverses activitats professionals, es va veure facilitada per la nova responsabilitat i s'incrementà notablement el nombre de missioners, infermeres, llevadores, metges i especialistes que rebien, de la seva mà, una bona part dels coneixements obstètrics i ginecològics. Al mateix temps, i contrastant amb el fet de donar suport a una tècnica —que avui dia al nostre país ja és història— fou l'iniciador, i introduïdor a la província de Girona, de procediments —aleshores tan moderns— com la laparoscòpia, la citologia cervical, l'ecografia, el monitoratge electrònic i bioquímic fetal, l'amniocentesi diagnòstica en la isoimmunització Rh i un llarg etc. que, en bona part, constitueixen la base de l'Obstetrícia i Ginecologia actual. A partir de 1976 va ésser Professor de la Facultat de Medicina de la

Universitat de Barcelona, encarregat d'impartir els coneixements i pràctiques del rotatori als estudiants del 6è curs de Medicina a l'Hospital de Girona Doctor JOSEP TRUETA. El Doctor JOAN SABRIÀ I AYNIE va ésser un gran enamorat de la seva feina, de la medicina i, molt especialment, de l'especialitat. Probablement aquesta és la raó per la qual la major part de la seva descendència, pròpia i sobrevinguda, ha continuat la seva tasca de servei a la societat per mitjà de la Medicina. (J. SABRIÀ I RIUS)

SALA I PONSANTI, JOSEP M. Nasqué el 12 d'octubre de 1913, a Santa Coloma de Farners (La Selva). Estudià medicina a la Universitat de Barcelona, acabant el 1936, a l'inici de la Guerra Civil. Durant aquesta, treballà com a cirurgià, arribant al grau de capità mèdic. Treballà també a l'Equip del Dr. FERRANDIZ SERANTE, els components del qual foren els primers en curar les ferides amb el que s'anomenà el «mètode català», universalitzat a Londres pel Dr. TRUETA, durant la Segona Guerra Mundial. Als darrers dies de la guerra, li fou concedida la Medalla al Valor de la República, per evacuar i salvar als ferits de guerra d'un Hospital de primera línia del front de la Batalla de l'Ebre. Acabada la Guerra Civil, fou obligat a revalidar el títol de metge. El 1940, entrà per oposició i com a metge intern, a la Secció d'Obstetrícia de la Casa Provincial de Maternitat de Barcelona. El 1942 passà com a metge assistent del Departament de Ginecologia de la Maternitat. Durant la seva estada al Departament, col·laborà en els Cursos de Divulgació d'Obstetrícia i programes de Pràctica Ginecològica. El 1941 es presentà i aprovà les oposicions a «Maternólogo del Estado». El 28 d'octubre del 1942 rebé el nomenament i fou destinat a la Direcció Provincial de Barcelona. Metge maternòleg de l'Estat donà classes a l'antiga Escola de Puericultura (c/. Muntaner), on es formaven maternòlegs, infermeres i puericultores. Fou nomenat Cap de la Secció d'Esterilitat, per al professor MANUEL USANDIZAGA, a la Facultat de Medicina. Treballà com alumne intern a la Clínica Mater del Dr. SANTIAGO DEXEUS FONT, fins el 1946, en què obrí la seva pròpia consulta. Destacà especialment en el terreny de l'Esterilitat Conjugal, publicant nombrosos treballs científics i participant, sobretot, en la preparació del Congrés Hispano-Lusità de Sant Feliu de Guíxols. A nivell particular, treballà com a tocoginecòleg a la clínica Adriano, i el 1973 s'incorporà a l'Institut Dexeus, on treballà fins a la seva jubilació. Utilitzà, per primer cop a Espanya, la ventosa anomenada de «Tallo rígid». Amb T. RODRÍGUEZ SORIANO fundà el Club Ginecològic Català. Morí a Barcelona, el 29 d'octubre de 1995. (J. ARCE)

SALARICH I TORRENTS, MIGUEL S. Neix a Vic el 1904, a la casa familiar del carrer de Sant Hipòlit, actualment de Sant Miquel dels Sants. Fill de Josep Salarich i Giménez i de Josepa Torrents i Portabella. Estudia les primeres lletres al col·legi de Sant Felip, i el batxillerat al col·legi de Sant Miquel (1914-1920), sota la direcció de Mn. Francesc Vintró. El 1920 comença la carrera de Medicina a la Universitat de Barcelona, obtenint el maig de 1928 el títol de metge. Entrà a formar part del Servei de Tocologia de l'Institut de Santa Madrona, a Barcelona, càrrec que mantingué durant més de cinquanta anys. Els darrers anys, fins a la seva jubilació, fou cap de la Secció d'Obstetrícia de la Clínica Maternal. Fou nomenat professor auxiliar de classes pràctiques de la Facultat de Medicina de Barcelona en l'assignatura d'Histologia i Anatomia Patològica, càrrec que mantingué fins l'any 1930. Publicà nombrosos treballs, la majoria en col·laboració amb el seu mestre, el Dr. SANTIAGO DEXEUS I FONT. Amb motiu de la Guerra Civil, a l'abril és mobilitzat i, amb el càrrec de tinent metge, és destinat a la clínica de la Guàrdia d'Assalt a Barcelona. Vers el Nadal del mateix any és destinat al servei de l'estat major, fins a l'entrada de les tropes nacionals. El 1952, cofundà el Patronat d'Estudis Osonencs, i és nomenat director de la Secció de Literatura, càrrec que manté durant vint-i-set anys. El 1967 va ser elegit president del Patronat d'Estudis Osonencs. L'Ajuntament de Vic li concedeix el 1978 la medalla de la ciutat, l'Or-

feó Vigatà la seva medalla d'or i l'Orfeó Català l'emblema de plata. Des del punt de vista científic, va publicar més de trenta treballs. (Redacció)

SEGUÍ I POU, ENRIC. Nasqué a Sant Andreu de Palomar (avui Barcelona), el 1880, fill del metge ENRIC SEGUÍ i de Narcisa Pou. Cursà els estudis secundaris i la carrera de Medicina a Barcelona, amb la promoció de 1902 i amb Premi Extraordinari de Llicenciatura, a pesar d'haver liderat «un plante» i una vaga com a dirigent estudiantil. Es va doctorar a Madrid. Amplià estudis a França, Alemanya, Bèlgica i Escandinàvia. S'especialitzà en Ginecologia amb FARGAS. Acabada la Primera Guerra Mundial, fou deixeble del Prof. FRANZ de la Charité de Berlín, així com també del Prof. STOECKEL de Kiel. Va formar-se en radioteràpia ginecològica amb el Prof. DESSAUER a Frankfurt. I més tard, ja novament a Barcelona, va comprar la Clínica del que fou famós cirurgià Dr. ÁLVARO ESQUERDÓ. Però més tard va construir la Clínica que encara porta el seu nom. Fou intern pensionat de la Facultat de Medicina de Barcelona, i metge intern de l'Hospital de la Santa Creu, de Barcelona. Fou metge, per oposició, de la «Beneficència Municipal de Barcelona»; cap del Dispensari Municipal de Barcelona; bibliotecari de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya; tresorer de la Societat de Cirurgia de Barcelona; vocal del Col·legi de Metges de Barcelona; vicepresident de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears; president de la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia de Barcelona i membre d'Honor de la mateixa; soci de l'Espanyola de Cirurgians, de la Ginecològica Espanyola i de la Internacional d'Obstetrícia i Ginecologia. Se'l féu fill adoptiu de Mollet del Vallès (1949), etc. Publicà els següents treballs: *Embarazo extrauterino con feto a término* (Univ. Cat., 1902), *¿Qué pensar de la histerectomía fúndica?* (Congr. Hisp. Amer. Cienc. Med. De Sevilla, 1924), *Balance de la osteo-síntesis. La buena orientación* (mismo Congreso), *Sobre el tratamiento cruento de fracturas de rótula* (Soc. Ciruj., Barcelona, 1930), *Fibroma y embarazo* (Soc. Obs. Y Ginec., Barcelona, 1931), *Pseudo-hermafroditismo* (Soc. Obs. Ginec., Barcelona, 1931), *Consideraciones sobre la Ginecología contemporánea* (discurso inaugural Acad. Lab. Cienc. Med., 1931), *Bartolinitis fistulizada* (Soc. Cir., Barcelona), *Frecuencia de elementos sarcomatosos en la textura de los tumores uterinos aparentemente fibromatosos* (Congr. Med. L. C., 1930), *Callo exuberante de rótula* (Soc. Cir., Barcelona), *Tuberculosis del cuello del útero* (Congreso Médico L. C., 1932), *Tuberculosis de la vulva* (Congreso Médico L. C., 1932), *Cirurgía y Ética* (Real Academia de Medicina de Barcelona, 1934), *Abdómenes agudos de origen pancreático* (Soc. Cirug., Barcelona, 1936), *Gestación y colelitiasis* (Congr. De la litiasis biliar, Vallfogona de Riucorb, 1936), *El criterio conservador en el tratamiento del mioma uterino* (Congr. Soc. Española de Ginec. y Obstet., Barcelona, 1950), *Algo sobre fracturas del extremo superior del húmero* (Congr. Traumat. y Ortopedia de Barcelona, 1952), etc. (Redacció)

TERRADES I PLA, FRANCESC. Va néixer a Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà), el 1873 i va morir a Barcelona el 1963. Fill de JAUME TERRADES metge i nét del també metge, MIQUEL TERRADES. Llicenciat en medicina a Barcelona, l'any 1896, i doctorat a Madrid el 1900. S'especialitzà en Toco-Ginecologia. Ingressà el 1897 com a metge supernumerari a l'antic Hospital de la Sta. Creu. L'any 1899 se n'anà a Girona, però tornà per fer el doctorat a Madrid. Fou un dels alumnes predilectes del professor MIQUEL FARGAS, entre els quals hi havia NUBIOLA, CONILL i GUILERA. L'obra fonamental de Ginecologia del professor MIQUEL FARGAS és plena de figures microscòpiques obtingudes per TERRADES, que no tenen res a envejar de les representacions dels molts tractats histopatològics, editats a la segona meitat d'aquest segle. Als 37 anys era professor auxiliar del laboratori de la clínica del professor MIQUEL FARGAS. Quan aquest morí, ocupà interinament la càtedra de Ginecologia. El 1921 ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona amb el discurs «*La dinàmica pelviana como base*

del tratamiento quirúrgico de los prolapsos uterino-vaginales». L'any 1932 era cap del servei de Ginecologia de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona. Durant la guerra civil continuà treballant a l'Hospital, però un cop acabada fou expulsat de la Universitat, de l'Hospital de Sant Pau i sancionat a no exercir la medicina. Uns anys més tard fou rehabilitat i el 1947 pogué fer el discurs inaugural de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, amb el tema: «*Cincuenta años de la especialidad ginecológica*». Participà als congressos de «Metges de Llengua Catalana». Fou autor, junt amb el Doctor JOSÉ M. MASCARÓ, del llibre «*La Ginecología diaria del médico práctico*», editat a Barcelona l'any 1948. Fou President de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia des del 1946 al 1954. Són nombrosos els ginecòlegs catalans que es consideren deixebles seus.

(Redacció)

USANDIZAGA SORALUCE, MANUEL. Nasqué a Sant Sebastià el 29 de desembre de 1898. Estudià la carrera de medicina a Madrid a partir de 1915. Es decidí per Madrid donat el gran èxit aconseguit pel seu germà Josep M^a, a l'estrena de la sarsuela «Las Golondrinas». Els darrers anys de la llicenciatura els cursà com alumne lliure, ja que obtingué una plaça d'alumne intern pensionat a l'Hospital Civil de Basurto, a Bilbao. En aquell centre fou destinat al Servei de Ginecologia, dirigit per CARMELO GIL IBAR-GUENGOITIA, amb qui continuà la seva formació ginecològica després d'acabar la carrera. Completà la seva formació a l'exterior gràcies a una beca del mateix hospital, romanent més d'un any a Berlín, i desplaçant-se posteriorment a Viena. La seva prolongada estada als països germànics fou conseqüència de la hiperinflació que llavors patien, multiplicant el valor de la seva beca. Quan tornà a Espanya, s'instal·là a Sant Sebastià on exercí la plaça de metge de la casa de Socors Municipal, que obtingué per oposició. Oposità sense èxit a les plaçes de Cap de Servei de l'Hospital de Basurto i de la Maternitat Provincial de Santander, acabant la seva tesi doctoral sobre «El hemograma de Schilling en Obstetrícia». El 1930 fou designat Cap de Servei de la Casa de Salut de Valdecilla, que estava en període d'organització i que es convertiria en el més modern dels hospitals espanyols de l'època. En aquest centre fou també subdirector i director de l'Escola d'Infermeres que arribà a ser una institució autènticament modèlica. El 1935 obtingué la Càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia de Salamanca, exercint també successivament les de Saragossa i Valladolid, i opositant sense resultat favorable a les de Madrid. El 1949, després d'un període característic de les Universitats alemanes, que ell elogiava, els «Wanderjahren», passà a exercir la Càtedra d'Obstetrícia i Ginecologia de la Universitat de Barcelona. En aquesta Universitat ocupà també la Càtedra d'Història de la Medicina i fou durant molts anys director de la Maternitat de la Ciutat Sanitària de la Seguretat Social, al front de la qual continuà fins haver de cessar per motius de salut el 1975. El professor USANDIZAGA fou acadèmic de número de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, president de l'Associació Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia, de la Societat Espanyola d'Obstetrícia i Ginecologia, de la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia del Mediterrani Llatí i de la Unió Mèdica del Mediterrani Llatí. Fou membre d'honor de diferents societats científiques, tan nacionals com estrangeres. Estigué en possessió de la gran Creu d'Alfons X el Sabi, la medalla al Mèrit en el Treball i fou oficial de l'Ordre del Mèrit de França. Autor de llibres, monografies, capítols de tractats i centenars d'articles científics, participà com a ponent a múltiples Congressos i reunions científiques. A més dels seus llibres de tema ginecològic, entre els que destaquen: «Cervicitis», «Alumbramiento normal», «Toxicosis gravídicas», «Patología de las articulaciones pelvianas», «El dolor en Ginecología», «El riñón ectópico pelviano en la mujer», hi ha dues obres que mereixen especial atenció, la seva «Història de l'Obstetrícia i Ginecologia a Espanya» i el «Manual d'Infermera». Patí una llarga malaltia, especialment penosa pels qui l'envoltaren, veient com s'anava distanciant, perdent l'alegria i l'energia de viure que l'havien caracteritzat. Morí el 20 de gener de 1982, festivitat de Sant Sebastià.

(M. USANDIZAGA CALPASORO)

VANRELL I CRUELLS, JUAN. Va néixer a Barcelona el 1896 a finals d'un segle que es va caracteritzar per l'humanisme i per la seva intel·lectualitat. *Va ser un dels darrers —escrivia D. JOSÉ M. DEXEUS a la seva necrològica— que va rebre l'impacte de la seva època ja que la més ajustada qualificació que podríem donar de Juan Vanrell és que va ser un perfecte i acabat intel·lectual, un somniador, un creador de projectes que, com tot el que d'ell depenia, ho feia a la perfecció.* Va estudiar el batxiller en el Liceo Poliglota de Barcelona, i la llicenciatura de Medicina també a la Ciutat Comtal amb 23 matrícules d'Honor sobre les 25 assignatures que es cursaven llavors. Va obtenir els Premis Extraordinaris de Llicenciatura i de Doctorat, havent obtingut abans el del Batxillerat. El Dr. GARRIGA ROCA, coetani seu, el qualificà d'un *home excepcional, voluntariós i intel·ligent tot ell sobrevalorat per una inaudita memòria.* Acabada la seva carrera, és becat pel govern espanyol per continuar estudis de cirurgia de guerra a París. El 1920 passa 6 mesos al Servei de Rudolf Matas a New Orleans (EEUU); es paga el viatge de tornada com a metge de la «Compañía Transatlántica». El 1926 treballa com a metge assistent a la Clínica Tarnier de París amb DUAY i FAURE, després a la Kaiserin Friederich Haus de Berlín i, finalment, a la Frauenclinik de Viena on perfecciona la via vaginal arribant a ser un bon *vaginalista.* A la seva tornada guanya, per oposició, la plaça de ginecòleg a l'Hospital de Sant Pau on coneix a qui després va ser la seva esposa la Dra. CARMEN DÍAZ, també aspirant a la mateixa plaça. Al poc temps resta vacant la plaça de Cap de Servei de Ginecologia de l'esmentat hospital. El jove ginecòleg es presenta al càrrec al costat de figures consagrades de la ginecologia catalana: Dr. VÍCTOR CONILL I MOTOBIO, Dr. FRANCISCO TERRADES I PLA, Dr. PONJOAN, etc. i obté la màxima puntuació en tots els exercicis teòrics i pràctics, però ha de cedir el primer lloc al Dr. TERRADES de 59 anys al computar els mèrits del concurs, ja que aquell era l'encarregat de la càtedra de l'Hospital Clínic. Tot i que queda en segon lloc deixa Sant Pau, i condueix els seus passos a l'Hospital de l'Esperança ja que també havia guanyat les oposicions a ginecòleg de l'Ajuntament. A l'Hospital de l'Esperança, situat a la falda del Tibidabo, el sorprèn la guerra civil quan n'era sotsdirector. Durant els anys 30 s'havia presentat a oposicions a les Càtedres de Madrid, Santiago i Barcelona, lògicament celebrades totes a Madrid i, sense el recolzament de cap catedràtic, no aconseguí guanyar-ne cap de les tres. Però en BOTELLA LLUSIÀ, el seu brillant contrincant, i després gran amic, en relació a la seva faceta d'opositor escriu d'ell *«Vanrell era un home extraordinàriament estudiós, oposità diverses vegades a càtedres universitàries amb gran brillantor i és realment una llàstima que la seva figura no s'hagi incorporat a la docència activa, encara que hagi estat un mestre de diferents generacions. Dotat d'una excel·lent memòria en Vanrell ha estat un dels ginecòlegs millor informats que jo he conegut».* Acabada la guerra civil poc podia fer un opositor que havia estat tota la contesa a la zona republicana. Sobre aquest tema va escriure J. M. DEXEUS que *«difícilment trobarem a un home tan ben predisposat i tan ben preparat per a mestre, tot i que ells no l'acceptessin com a catedràtic».* Abandonà la carrera universitària, però no la científica ni l'acadèmica, ja que abans de la guerra havia fundat la revista ARS MEDICA. Havia guanyat els premis Lleó i Morera de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i el de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona. Llavors tenia publicats més de 100 treballs científics entre els que destaca la primera monografia en 2 volums sobre «Diagnòstic i tractament de l'Esterilitat Femenina», escrit en català. El 1943 l'Ajuntament de Barcelona acaba les obres del nou Hospital de l'Esperança de les quals n'havia estat un impulsor i el va nomenar Director del citat hospital. Allà creà un Servei de Ginecologia que destaca per una fecunda tasca assistencial i científica en el camp de l'oncologia ginecològica. Entre els seus col·laboradors destaca el Dr. COMAS FUNALLET, fill d'un dels seus mestres, els Drs. VILARRASA, AMBRÓS, etc. Per aquelles dates és nomenat membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i rep el Premi de la Ciutat Comtal a la millor activitat científica el 1952. L'any següent passa a dirigir la Casa de Maternologia. Va pretendre fer d'ella una maternitat moderna, ja que el prestigi de 50 anys ja el te-

nia. Comptava per això amb excel·lents col·laboradors: els Drs. MARQUÉS, PONT, COMAS, ESTEBAN-ALTIRRIBA, MASANAS, DELGADO, CAMARASA, MARIÑO i el Dr. J. M. DEXEUS que va ser el seu successor en la Direcció després de la seva jubilació. La seva facilitat pels idiomes li va permetre en la seva joventut traduir de l'alemany part del volum 33 de l'Enciclopèdia Espasa, així com dos llibres de cirurgia del francès: el Goiffon i el Lecène. En plena maduresa col·laborà en el Tractat d'Obstetrícia de NUBIOLA-ZARATE i arribà al llarg de la seva vida a publicar dos-cents treballs científics. Fou president de la Societat Espanyola per a l'Estudi de l'Esterilitat (avui a la SEF) i de la Societat Catalana d'Obstetrícia i Ginecologia, així com membre de diverses societats científiques com la «Deutsche Gessellschaft für Gynäkologie», l'«International College of Surgeons», la «Société Française de Ginecologie» i la «Societat d'Obstetrícia i Ginecologia de Rosario» (Argentina) entre d'altres. El govern espanyol en atenció als seus mèrits científics li va concedir la «Gran Cruz de Alfonso X el Sabio», la «Cruz de la Orden de Alfonso XII» i l'Ordre civil de Sanitat i, el Govern francès, la d'Officier de l'Academie Française. Com a fill puc constatar que ha estat un excel·lent pare i un bon mestre no solament en l'especialitat sinó en la dura disciplina de la vida. Em va deixar els seus records i un llibre de poemes inèdits; un d'ells dedicat a la meva persona acaba: *...mentres el fill visqui no s'està del tot mort.* (J. A. VANRELL)

VIDAL I SOLARES, FRANCESC. Va néixer a Càrdenas (Cuba), el 1854 i morí a Barcelona, el 1922. Llicenciat en medicina a Barcelona (1874). Passà alguns anys a París on s'especialitzà en pediatria, ginecologia i obstetrícia. Reincorporat a Barcelona, creà l'any 1880 una «Gota de Llet» i fundà l'Hospital de Nens Pobres de Barcelona. Fundador i director d'«Archivos de Ginecopatía, Obstetrícia i Pediatria», «La Medicina Popular» i el «Boletín del Hospital de Niños Pobres». Publicà opuscles i llibres sobre la cura dels infants. Un d'ells fou prologat per FRANCESC CAMBÓ. El 1891 publica «Manual de Ginecologia operatòria». (J. RAMIS)

ZARIQUIEY I CENARRO, RICARD. Nascut a Caparrosó (Navarra) el 1870 i mort a Barcelona el 1943. Perinatòleg. S'especialitzà en pediatria i treballà a la Casa de Maternitat de Barcelona, on arribà a ser director. Juntament amb l'arquitecte Josep Bori i Gensana, fou delegat per la Mancomunitat de Catalunya per estudiar l'estat de les maternitats suïsses i alemanyes, de les quals féu, junt amb l'esmentat arquitecte, una memòria que fou la base per a la remodelació de la Casa de Maternitat de Barcelona. (J. RAMIS)

The Commission and the Council of Ministers of the European Community have decided to grant a special status to the Channel Islands and the Isle of Man. This decision is based on the fact that these islands have a long and distinct history and are geographically separated from the rest of the United Kingdom. The Commission and the Council of Ministers have agreed that the Channel Islands and the Isle of Man should be treated as a separate region for the purposes of the Common Market. This means that they will be able to continue to use their own currencies and to maintain their own legal systems. The Commission and the Council of Ministers have also agreed that the Channel Islands and the Isle of Man should be able to continue to trade with the rest of the United Kingdom and with other countries in the Common Market. This decision is a landmark one and will have a significant impact on the Channel Islands and the Isle of Man.

The Commission and the Council of Ministers have also agreed that the Channel Islands and the Isle of Man should be able to continue to trade with the rest of the United Kingdom and with other countries in the Common Market. This decision is a landmark one and will have a significant impact on the Channel Islands and the Isle of Man. The Commission and the Council of Ministers have also agreed that the Channel Islands and the Isle of Man should be able to continue to trade with the rest of the United Kingdom and with other countries in the Common Market. This decision is a landmark one and will have a significant impact on the Channel Islands and the Isle of Man.

The Commission and the Council of Ministers have also agreed that the Channel Islands and the Isle of Man should be able to continue to trade with the rest of the United Kingdom and with other countries in the Common Market. This decision is a landmark one and will have a significant impact on the Channel Islands and the Isle of Man. The Commission and the Council of Ministers have also agreed that the Channel Islands and the Isle of Man should be able to continue to trade with the rest of the United Kingdom and with other countries in the Common Market. This decision is a landmark one and will have a significant impact on the Channel Islands and the Isle of Man.